

Autoreferat

1. Imię i nazwisko

dr Olga Barbasiewicz

ORCID: 0000-0002-3826-2538

obarbasiewicz@swps.edu.pl

Uniwersytet SWPS

Chodakowska 19/31, 03-815 Warszawa

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

W 2004 roku rozpoczęłam studia licencjackie na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego na kierunku japonistyka. W 2007 roku otrzymałam dyplom licencjata kulturoznawstwa w specjalności japonistyka wydany przez Instytut Orientalistyczny (powstały z wydzielenia się ze struktur Wydziału Neofilologii UW w trakcie odbywania przeze mnie studiów). Edukację na tym samym kierunku kontynuowałam, uzyskując w roku 2009 tytuł magistra kulturoznawstwa w zakresie japonistyki i kończąc studia z oceną celującą¹. Już w okresie studiów japonistycznych interesowały mnie zagadnienia z zakresu nauk o polityce, stąd przygotowana praca magisterska pt. *Polityka Japonii wobec narodu żydowskiego przed powstaniem państwa Izrael (1868-1947)* koncentrowała się na japońskiej polityce wobec Żydów. Jednocześnie, chcąc poszerzyć swoją wiedzę z zakresu polityki w badanym regionie, od 2007 roku rozwijałam swoje zainteresowania naukowe, uczestnicząc w studiach podyplomowych organizowanych przez Zakład Krajów Pozaeuropejskich Polskiej Akademii Nauk "Polityka i kultura krajów Azji i Afryki" w ramach których przygotowałam pracę dyplomową dotyczącą relacji japońsko-izraelskich. W 2008 roku przyznano mi stypendium JASSO (Japan Student Services Organization) na podjęcie studiów na University of Tsukuba (znajdujący się w wśród najlepszych japońskich uniwersytetów). W trakcie ich trwania zdecydowałam się skupić, poza intensywną nauką języka japońskiego, również na studiach na kierunku studia międzynarodowe (College of International Studies) w ramach

¹ System ocen stosowany przez Uniwersytet Warszawski zgodny z suplementem do dyplomu nr 3600/53871/2009. Ocena celująca – 5!

specjalizacji International Politics and Law. W trakcie pobytu stypendialnego uczestniczyłam w seminarium prof. Kazuko Kojimy, poświęconemu zagadnieniom stosunków międzynarodowych w Azji Wschodniej. Po powrocie do Polski, postanowiłam rozwijać zainteresowanie politologiczne, podejmując studia na kierunku politologia w ramach studiów magisterskich uzupełniających w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej (dzisiejszy Uniwersytet SWPS). W 2011 roku uzyskałam tytuł magistra nauk o polityce. W tym samym roku rozpoczęłam studia doktoranckie na kierunku politologia realizowane na Wydziale Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W 2015 roku uzyskałam stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, na podstawie pracy *Pomniki i miejsca pamięci a budowanie relacji międzynarodowych. Przykład Japonii Stanów Zjednoczonych – perspektywa japońska*, napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Klausa Ziemera.

Rozumiejąc potrzebę ciągłego dokształcania się zawodowego i rozwoju osobistego w 2015 roku rozpoczęłam studia podyplomowe w Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi w obecnym Instytucie Tkaniny, Druku i Stylizacji Wnętrz (ówcześnie Wydział Tkaniny i Ubioru). Studia te, ukończone w 2016 roku, pozwoliły mi nie tylko rozwinąć zainteresowania, ale również umożliwiły uzyskanie kompetencji niezwykle pomocnych podczas prowadzenia zajęć, w ramach których prezentowane i analizowane były zagadnienia na temat znaczenia wpływu czynnika kulturowego w wyjaśnianiu i rozumieniu procesów politycznych oraz organizacji wydarzeń promujących kulturę i sztukę państw azjatyckich. Dodatkowo, odpowiadając na wynikające z prowadzonych badań zapotrzebowanie w zakresie dalszego rozwoju w dziedzinie nauk społecznych nad polityką gospodarczą Japonii oraz badania nad zarządzaniem międzykulturowym w latach 2021-2022 studiowałam w ramach studiów podyplomowych w Szkole Głównej Handlowej, w Katedrze Zarządzania Projektami. W styczniu 2022 roku obroniłam z wynikiem bardzo dobrym pracę "Challenges and opportunities in the implementation of multicultural projects on the example of Polish-Japanese cooperation". Zdobyta w przedstawionym okresie wiedza akademicka pozwoliła mi na szersze spojrzenie na nauki o polityce i administracji, jak również na prowadzenie badań, których główną osią jest polityka zagraniczna państwa.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

W 2012 roku zostałam zatrudniona na stanowisku asystenta w Instytucie Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych Polskiej Akademii Nauk. Od 11 kwietnia 2014 roku przebywałam na zasiłku macierzyńskim, aby od kwietnia 2015 roku powrócić na to samo stanowisko, zajmując je do momentu awansu na stanowisko adiunkta w lutym 2016 roku. W trakcie przebywania na zasiłku macierzyńskim prowadziłam w oparciu o umowę cywilnoprawną zajęcia dydaktyczne w Instytucie Socjologii UKSW. W marcu 2016 roku rozpoczęłam pracę na stanowisku asystenta z doktoratem na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych, w Instytucie Bliskiego i Dalekiego Wschodu Uniwersytetu Jagiellońskiego (jako drugim miejscem pracy). Po rezygnacji ze stanowiska adiunkta w IKŚiO PAN od października 2016 roku pracowałam na stanowisku adiunkta na WSMiP IBiDW UJ. W marcu 2022 rozpoczęłam pracę na stanowisku adiunkta na Uniwersytecie SWPS, gdzie już wcześniej, bo od października 2019 roku w ramach umowy cywilnoprawnej, prowadziłam zajęcia z języka japońskiego oraz przedmiotów dotyczących współczesnej Japonii w Katedrze Anglistyki i w Zakładzie Studiów Azjatyckich. Na Uniwersytecie SWPS jestem pracownikiem (w ramach obowiązków badawczych) Instytutu Nauk Społecznych, w ramach którego realizuję badania w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.

Zgłoszona do oceny monografia *Ocaleni w Azji Wschodniej. Działalność państwa polskiego w latach 1940-1945 na rzecz obywateli RP – uchodźców w Japonii i Szanghaju* koncentruje się na analizie polskiej polityki zagranicznej w kontekście działań dyplomatycznych na rzecz uchodźców i relacji międzypaństwowych w okresie II wojny światowej. Niniejsza monografia stanowi pierwsze książkowe opracowanie, w całości

podejmujące analizę tzw. „wiz życia”², ze szczególnym naciskiem na polski wątek tych wydarzeń.

Tematem prowadzonych przeze mnie badań jest ukazanie roli państwa w niesieniu pomocy obywatelom w sytuacji kryzysowej. Prezentowana monografia pozycjonuje się na pograniczu dyscyplin, ponieważ zawiera zarówno paradygmaty nauk historycznych, jak i nauk o polityce i administracji. Mianowicie, nie pomijając kwerendy archiwalnej, wykorzystania egodokumentów i ustalania poszczególnych faktów mających miejsce w przeszłości, stosuje paradygmat realistyczny, posiłkując się dodatkowo analizą instytucjonalno-prawną czy badaniem podejmowanych decyzji.

Osiągnięcie naukowe ma charakter idiograficzny. Prezentuje i wyjaśnia fakty związane z rolą przedstawicieli państwa polskiego w sytuacji kryzysowej, jaką była II wojna światowa i zagrożenie dla polskich obywateli ze strony dwóch totalitaryzmów. Jednocześnie praca ta posiada podejście nomotetyczne, gdyż traktuje analizę przypadku w niej przedstawionego jako uniwersalny wzorzec roli państwa – w tym przypadku polskiego – i jego reprezentantów w niesieniu pomocy obywatelom przebywającym w miejscu, gdzie toczą się działania wojenne, bądź w kontekście współczesnych ataków terrorystycznych.

Publikacja odpowiada na następujące pytanie badawcze W jaki sposób kształtowały się relacje polsko-japońskie od momentu odzyskania przez Polskę niepodległości aż po wybuch II wojny światowej i jaki miały wpływ na decyzje odnośnie wpuszczania w czasie wojny na terytorium Japonii żydowskich uchodźców z polskim obywatelstwem oraz umożliwienia świadczenia pomocy na rzecz uchodźców przez państwo polskie i jego reprezentantów? Pytanie to uzupełniają pytania szczegółowe. Skupiają się one na analizie wydarzeń, które kształtowały pozytywny obraz relacji między Polską a Japonią przed wybuchem II wojny światowej. Istotnym wydaje się być również zgłębienie tematu, w jaki sposób relacje obu państw przyczyniły się do współpracy polsko-japońskiej na rzecz pomocy polskim obywatelom, głównie Żydom. Ponadto, wydaje się być niezbędna do udzielenia odpowiedzi na pytania w jaki sposób polski ambasador Tadeusz Romer kształtował relacje z Cesarstwem Japonii oraz przedstawicielami misji dyplomatycznych innych państw i jak przyczyniły się one do decyzji i uzgodnień podjętych we współpracy ze stroną japońską, a dotyczących polskich obywateli-uchodźców przybyłych na terytorium Japonii, jak również jaką rolę odegrała polska ambasada w Tokio w kwestii pomocy polskim Żydom. Zrozumienie tego tematu nie byłoby możliwe bez odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób kształtowała się

² Termin ten funkcjonuje w nawiązaniu do tytułu książki autorstwa żony japońskiego konsula – Yukiko Sugihary. Y. Sugihara, *Rokusennin-no inochi-no biza* [Wizy życia dla 6000 osób], Tokyo 1993.

japońska polityka wobec narodu żydowskiego do momentu wybuchu II wojny światowej. Uzupełniając to pytanie o szczegółową analizę stosunku Japonii do polityki antysemitycznej III Rzeszy i jej wpływu na stosunek tego państwa do Żydów w Azji, przedstawiłam dodatkowo postać japońskiego konsula Sugihary i odpowiedziałam na pytanie jakimi pobudkami kierował się wydając wizy tranzytowe oraz jaką rolę w tym procesie decyzyjnym stanowiły przedwojenne uzgodnienia polsko-japońskie. W momencie przedstawienia okresu pobytu polskich obywateli na terytorium kontrolowanym przez władze Japonii, szczegółowa odpowiedź na pytanie o rolę państwa polskiego i jego reprezentantów w niesieniu pomocy na rzecz polskich obywateli po likwidacji polskiej ambasady w Tokio, a następnie po ewakuacji poselstwa w Szanghaju, okazała się konieczna. W książce wyjaśniam w jaki sposób polscy dyplomaci przeniesieni z Tokio do Szanghaju wspierali polskich uchodźców w kwestiach konsularnych, finansowych i w ewakuacji do bezpiecznych destynacji oraz jaki był stosunek uchodźców do państwa polskiego i jego reprezentantów uwidoczniiony w polskojęzycznej prasie wydawanej przez polskich Żydów w Szanghaju, ich dziennikach i korespondencji.

W monografii odnoszę się do wydarzeń z lat 1940-1945, począwszy od momentu, kiedy to polscy obywatele, z których wielu było wyznania mojżeszowego³, w poszukiwaniu schronienia przed działaniami wojennymi, udali się na Wileńszczyznę (do Wilna), oraz na Litwę Kowieńską. Było to możliwe również ze względu na politykę rządu litewskiego pozwalającą na przekroczenie litewskiej granicy przez polskich uchodźców. W ten sposób w grudniu 1939 roku na Litwie znajdowało się 17 297 uchodźców narodowości polskiej i 13 469 uchodźców narodowości żydowskiej, którzy byli obywatelami II Rzeczypospolitej⁴. W lutym 1940 roku jako uchodźców zarejestrowano 12 039 Polaków i 10 785 Żydów, natomiast

³ Stosowana w niniejszym autoreferacie określenie „wyznanie mojżeszowe” nawiązuje do przedwojennego wskazywania aktach urzędów stanu cywilnego wyznania, ze względu na obowiązujący już od 1826 roku Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego, zgodnie z którym urzędy cywilne stały się urzędami wyznaniowymi. W okresie międzywojennym wszystkie gminy wyznaniowe sporządzały minimum dwa egzemplarze ksiąg, z czego gmina żydowska musiała przekazywać drugi egzemplarz do urzędów państwowych.

⁴ Na potrzeby monografii, co zaznaczono we wstępie przyjąłam określenie „pochodzenie żydowskie”. W formularzach wypełnianych przez uchodźców osoby pochodzenia żydowskiego (i identyfikujące się w ten sposób) wpisywały w rubrykę „narodowość” słowo „Żyd” (w języku litewskim *Žydų*), natomiast w miejsce zamieszkania wpisywały miasto, na którego terytorium na ogół posiadali obywatelstwo, np. Warszawa, Polska (w języku litewskim *Varšuva, Lenkija*). Dodatkowo w rubryce „obywatelstwo” wpisywano „polskie” (w języku litewskim *lenkų* bądź *b. lenkų*, oznaczający być polskie obywatelstwo). W ten sposób bez dokładnego sprawdzenia każdej aplikacji, które pokazałoby skalę napływu uchodźców, niemożliwe jest postawienie jasnego stwierdzenia o liczbie polskich obywateli przybywających na Litwę. Dodatkową trudność w oszacowaniu liczby „prawdziwych” uchodźców przysparza fakt, że po przekazaniu Wilna Litwie ponad 100 tys. obywateli Rzeczypospolitej Polskiej nie otrzymało obywatelstwa litewskiego i zostało nazwanych „nowo przybyłymi”. Później wszyscy zostali zrównani z uchodźcami wojennymi. Zob. O. Barbasiewicz, *Ocaleni w Azji Wschodniej. Działalność państwa polskiego w latach 1940-1945 na rzecz obywateli RP – uchodźców w Japonii i Szanghaju*, Warszawa 2023, s. 17. Więcej na ten temat: S. Strelcovas, *Geri, Blogi, Vargdieniai. Č. Sugihara ir Antro pasaulinio karo pabėgėliai Lietuvoje*, Vilnius, 2018.

latem 1940 roku, ze szczególnym uwzględnieniem lipca, liczba żydowskich uchodźców wynosiła 11 034⁵. Litwa dla części z nich stała się pierwszym przystankiem podczas ucieczki z Polski. Pobyt pod rządami Litwinów nie trwał jednak długo, gdyż w czerwcu 1940 roku Związek Sowiecki anektował Litwę.

Część uchodźców, głównie wyznania mojżeszowego, uzyskała zaświadczenie o polskim obywatelstwie w brytyjskim konsulacie, sprawującym po likwidacji polskiej placówki dyplomatycznej w Kownie opiekę konsularną nad polskimi obywatelami. Następnie osoby te otrzymały u konsula honorowego Holandii Jana Zwatendijka zaświadczenia, że do wjazdu do holenderskiej kolonii na Morzu Karaibskim Curaçao nie jest konieczne posiadanie wizy. Wkrótce potem dostali w japońskim konsulacie wizy tranzytowe do Japonii.

Przed rozpoczęciem wojny na Pacyfiku uchodźcy, którym nie udało się wyjechać z Japonii do państw docelowych, takich jak między innymi Stany Zjednoczone, Kanada czy Australia, zostali przesiedleni do Szanghaju, gdzie w dużej mierze przetrwali do zakończenia II wojny światowej. Prezentowana monografia szczegółowo wyjaśnia nie tylko trudy uchodźców mających na celu opuszczenie terytorium Związku Sowieckiego. Skupia się również na procesie działań poszczególnych decydentów – zarówno po stronie państwowej, jak również uchodźczej – analizując zasoby i kompetencje posiadane przez poszczególnych aktorów oraz ukazując efektywność polskiej polityki zagranicznej w kwestii niesienia pomocy obywatelom Rzeczypospolitej w ich podróży od momentu opuszczenia terytorium współczesnej Litwy, do zakończenia II wojny światowej. W książce analizuję przede wszystkim decyzje na szczeblu państwowym i międzynarodowym, podejmowane po to, aby uchodźcy mogli kontynuować bezpiecznie swoją podróż i pobyt w Azji Wschodniej.

Z tego powodu książka ta przybliży czytelnikowi rolę jednostek, które przyczyniły się do wsparcia uchodźców, jak również zrozumienie decyzji politycznych, które były podejmowane dla zapewnienia uchodźcom niezbędnej, jak na warunki wojenne, pomocy. W związku z tym uwzględniając podejście z nauk społecznych, ukazuje politykę zagraniczną polskiego rządu na uchodźstwie w rozumieniu jej jako idei związanej z realizacją interesu narodowego, racjonalną maksymalizacją użyteczności, realizowaną przez takie instytucje jak Ministerstwo Spraw Zagranicznych i placówki dyplomatyczne⁶, będąc pierwszym tego rodzaju podejściem do historii polskich obywateli, którzy uciekli z Europy do Azji Wschodniej dzięki m.in. otrzymaniu wiz tranzytowych do Japonii. Jednocześnie, rola

⁵ Number of refugees in Vilnius, New Vilna, Lentvaris. Litewskie Centralne Archiwum Państwowe, 383/7/2280/100, w: S. Strelcovas, *Refugees between myth and reality*, „Darbai ir dienos” 2017, nr 67, s. 126.

⁶ H. Leira, *The emergence of foreign policy*, „International Studies Quarterly”, 2019, nr 63.1, s. 187.

współpracy polsko-japońskiej dotycząca pomocy tym osobom jest uzupełnieniem dotychczasowych badań. Nadrzędnym celem prezentowanej monografii naukowej jest ukazanie działania państwa wobec obywateli z wykorzystaniem dyplomacji, będącej częścią aparatu państwa. W związku z tym politykę zagraniczną rozumiem również zgodnie z założeniami przedstawionymi przez Artura Nowak-Fara, jako szczególny rodzaj polityki publicznej, której adresatem są podmioty zewnętrzne, w przypadku, kiedy ma miejsce wpływ na środowisko zewnętrzne i realizacja własnych interesów⁷. Jednocześnie, zainteresowani historią decydenci, którzy tę politykę realizują korzystają z historii w bardziej intuicyjny i praktyczny sposób, niż w naukowy⁸.

Omówienie dotychczasowych badań i literatury przedmiotu

Przedstawiona książka stanowi uzupełnienie literatury przedmiotu, a jej nadrzędnym celem jest, jak zostało zaznaczone we wstępie do monografii, ukazanie roli polskich dyplomatów oraz polskiego rządu na uchodźstwie jako istotne ogniwa w tzw. „łańcuchu pomocy” dla polskich obywateli uciekających przed zagrożeniem ze strony dwóch totalitaryzmów podczas II wojny światowej, w kontekście relacji polsko-japońskich i polityki zagranicznej obu państw.

Dotychczas podejmowane badania, prezentowane w polskojęzycznych publikacjach, skupiały się na analizie historycznej. Ewa Pałasz-Rutkowska skupiła się na dwóch aspektach tej historii. Po pierwsze, na współpracy wywiadu polskiego z Japończykami⁹, po wtóre, na przedstawieniu roli polskiej placówki dyplomatycznej i ambasadora Tadeusza Romera podczas pierwszych dwóch lat trwania wojny w ramach badań nad relacjami polsko-japońskimi¹⁰. Stała się przez to pośrednio prekursorką polskojęzycznych badań nad kwestią wiz wydanych przez Chiune Sugiharę. Kolejną polską badaczką jest Beata Szubtarska, która w swoich publikacjach ukazała szczegółowo nie tylko działania na rzecz Polski, ale również prywatne życie Tadeusza Romera i jego rodziny¹¹. Niemniej w polskiej literaturze przedmiotu wszystkie publikacje były opracowaniami historycznymi, nie

⁷ E. Jabłońska, J. Kapturkiewicz, *Trzecie seminarium naukowe z nauk o polityce publicznej Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Polityka publiczna w Polsce-priorytety i wyzwania*, „Studia z Polityki Publicznej”, 1(2 (2)), 2014, s. 159.

⁸ Y. Vertzberger, *Foreign policy decisionmakers as practical-intuitive historians: Applied history and its shortcomings*, „International Studies Quarterly”, Nr 30.2, 1986, s. 223.

⁹ E. Pałasz-Rutkowska, A.T. Romer, *Polish-Japanese Secret Co-operation During World War II: Sugihara Chiune and Polish Intelligence*, „Japan Forum. The International Journal of Japanese Studies” 1995, t. 7, nr 2, Oxford, s. 285–317.

¹⁰ E. Pałasz-Rutkowska, *Polityka Japonii wobec Polski 1918–1941*, Warszawa 1998.

¹¹ Autorka m.in. książki *Niezwykłe misje... Tadeusz Romer (1894–1978) dyplomata RP w świecie dyktatur i wojen*, Piotrków Trybunalski 2014.

analizującymi szczegółowo roli, znaczenia i konsekwencji zaangażowania polskiego rządu przy znacznej współpracy z innymi państwami, w procesie pomocy własnym obywatelom, którzy w czasie wojny znaleźli się poza granicami kraju, w czasie trwającego konfliktu w Azji Wschodniej i na Pacyfiku.

Dostępna polskojęzyczna literatura przedmiotu jest i tak znaczącym krokiem w analizie tej historii, w stosunku do zupełnego braku wyszczególnienia w światowej literaturze tematu grupy polskich obywateli pośród rzeszy uchodźców przebywających w czasie II wojny światowej (a szczególnie w czasie Wojny na Pacyfiku, gdyż polscy Żydzi dołączyli licznie do grupy bezpaństwowych uchodźców w Szanghaju tuż przed wybuchem konfliktu między Japonią a Stanami Zjednoczonymi). Zagraniczni badacze¹² zupełnie pomijali działania polskiego rządu i dyplomacji na rzecz uchodźców znajdujących się na terenach kontrolowanych przez Japończyków, chociaż już w 1998 roku, politolog a zarazem uchodźca – świadek tej historii, Joseph R. Fiszman (polski obywatel w czasie ucieczki z Europy z wizami tranzytowymi przez Japonię) podkreślał „polskość” uchodźców przedstawionych w analizowanej monografii, wskazując na fakt iż żydowscy uchodźcy z Niemiec określali Żydów z Polski mianem „Polaków”¹³. W ostatniej dekadzie ukazała się publikacja Andrew Jakubowicza, potomka polskiego uchodźcy, który podjął się próby przedstawienia wybranych polskich dokumentów dyplomatycznych¹⁴. Ponieważ nie zna biegle języka polskiego, ograniczył to jego badania do dokumentów anglojęzycznych. Wydany w 2018 roku artykuł *Stopped in flight: Shanghai and the Polish Jewish refugees of 1941*¹⁵, jest jednak ważnym krokiem badawczym, gdyż już w tytule przywołuje „polskich Żydów”, wyłączając ich z całości żydowskich uchodźców przebywających w Szanghaju. Jest to istotne działanie w anglojęzycznych badaniach ze względu na wydzielenie tej grupy od licznych, w dużej mierze bezpaństwowych uchodźców. Również w języku litewskim pojawiały się publikacje, w

¹² M.in. w książce Y. Taniuchi, *The Miracle Visas*. Gefen Publishing House Ltd, 2001, jak również we wznowieniu książki H. Levine'a : *In search of Sugihara: the elusive Japanese diplomat who risked his life to rescue 10,000 Jews from the Holocaust*. Plunkett Lake Press, 2019 ani razu nie zostało wymienione nazwisko Tadeusza Romera. W książce pod redakcją Irene Eber cytowany jest głównie raport przygotowany przez polskiego ambasadora, znajdujący się w kanadyjskich archiwach: Uchodźcy żydowscy z Polski na Dalekim Wschodzie [Jewish Refugees from Poland in the Far East], NAC, MG 31, 0-68, vol. 2, reel C-10451, file 3, natomiast pomijana jest rola polskiego rządu, czy starania Tadeusza Romera na rzecz zapewnienia finansowania uchodźcom, bądź ich ewakuacji. Zob. *Jewish refugees in Shanghai 1933-1947: a selection of documents*, red. I. Eber, Vandenhoeck & Ruprecht, 2018, s. 221-222.

¹³ J.R. Fiszman, *The Quest for Status: Polish Jewish Refugees in Shanghai, 1941-1949*, „The Polish Review” 1998, nr 43(4), s. 448.

¹⁴ Jakubowicz przywołał m.in. dostępne w Archiwum Akt Nowych (zdygitalizowane z Hoover Institution) *Statystyki uchodźców wojennych* (AAN, Hoover, sygn. 800/42/0/-611) oraz kanadyjskie Tadeusz Romer Fonds: *Diplomatic Activities: C-10450*.

¹⁵ A. Jakubowicz, *Stopped in flight: Shanghai and the Polish Jewish refugees of 1941*, „Holocaust Studies” 2018, nr 24(3), s. 287-304.

których pojawiała się kwestia polskich uchodźców przybywających na Litwę¹⁶ lub decyzji politycznych po stronie Litwy, które ją umożliwiły¹⁷. Badania nad historią uchodźców kontynuowali japońscy dziennikarze - Aya Takahashi przedstawiając historię tych, którzy dotarli do Ameryki Północnej¹⁸, czy Akira Kitade, skupiający się na transporcie uchodźców z Władywostoku do Tsurugi¹⁹. Liczne publikacje, wydawane na całym świecie, przedstawiały najczęściej historie wybranych uchodźców (często w postaci egodokumentów)²⁰.

W swoich działaniach natomiast starałam się uzupełnić lukę w literaturze, prowadząc badania, publikowane w anglojęzycznych artykułach, na temat niepodejmowanych bądź nieznaczenie eksplorowanych problemów tej specyficznej grupy polskich obywateli, jeszcze przed ukazaniem się zgłoszonej do oceny monografii. I tak moja pierwsza publikacja z 2010 roku wpisywała się w trend przedstawiania postaci i działań japońskiego konsula Chiune Sugihary²¹. Po rozpoczęciu analizy dokumentów i źródeł polskojęzycznych, nieznanych do tej pory szerszemu gronu odbiorców / czytelników²² powstał artykuł ukazujący życie codzienne polskich dzieci – uchodźców w Szanghaju²³. Wydana w 2019 roku recenzowana publikacja, będąca jednocześnie katalogiem wystawy, która miała swoją pierwszą odsłonę w Muzeum Domu Sugihary, po raz pierwszy pokazuje losy uchodźców, jako historię polskich obywateli, nad którymi opiekę konsularną objął polski ambasador w Japonii, Tadeusz Romer²⁴. Jednocześnie w litewskiej prasie polskojęzycznej nawoływałam do przywrócenia pamięci o Tadeuszu Romerze i jego działaniach²⁵. Podjęłam się również analizy roli

¹⁶ S. Strelcovas, *Gerl, Blogi, Vargdieniai*.

¹⁷ L. Venclauskas, *Lietuva ant slenkstio: pabėgėliai, okupacija, pagalba 1939–1940 m. Šiaurės Kasablanka: Kaunas 1939–1940 m.: parodos katalogas*, Kaunas 2018.

¹⁸ A. Takahashi, *Taiheiyō-o watatta Sugihara biza* [Wizy Sugihary, które przebyły Ocean Spokojny], Tokyo, 2019.

¹⁹ A. Kitade, *Visas of Life and the Epic Journey. How the Sugihara Survivors Reached Japan*, Tokyo 2014.

²⁰ Za przykład mogą posłużyć następujące pozycje: Kipen I., *A Life to Live*, Victoria 1989, Kindle Edition; Olczak-Roniker J. czy *W ogrodzie pamięci*, Kraków 2002.

²¹ O. Barbasiewicz, *Konsul Sugihara Chiune a polscy Żydzi w Kownie w okresie 1939-1940*, „Sprawy Narodowościowe”, nr 36/2010, s. 167-187.

²² „Wiadomości” oraz „Echo Szanghajskie” były zupełnie nieznane. Por. I. Eber, *Voices From Shanghai*, Chicago 2008, s. 97. Świadczy o tym m.in. brak odszyfrowania przez Eber inicjałów pod wierszem, który przytacza w swojej publikacji, powołując się na anonimowość autora (był to Adam [Abraham] Świśłocki, redaktor „Wiadomości”). Jednocześnie David Kranzler wspomina, że „Wiadomości” zostały spalone przez redakcję w obawie przed japońskimi władzami. Por. D. Kranzler, *Japanese, Nazis & Jews: The Jewish Refugees in Shanghai, 1938–1945*, New York 1976, s. 367.

²³ O. Barbasiewicz, B. Abraham, *Remembering the origins: everyday life of Polish Jewish refugees' children in Shanghai under Japanese occupation: the children's fate as depicted in Polish-language newspapers "Echo Szanghajskie" and "Wiadomości" published in East Asia*. „Maska”, 4 (40), 2018, s. 115–130.

²⁴ O. Barbasiewicz, *Ambasador RP w Japonii Tadeusz Romer i żydowscy uchodźcy wojenni na Dalekim Wschodzie* Instytut Polski w Wilnie, 2019.

²⁵ O. Barbasiewicz, *Przywrócić pamięć o Tadeuszu Romerze*, „Magazyn Kurier Wileński”, 10 (52), 2019, s. 16–18.

polskiego rządu w przekazywaniu środków finansowych dla uchodźców w Szanghaju²⁶, aby następnie przedstawić badania na temat członkostwa uchodźców w organizacjach politycznych w Szanghaju, w czasie wojny²⁷. Sytuację uchodźców będących obywatelami polskimi w okupowanym przez Japonię Szanghaju przedstawiłam w artykule z 2020 roku *Polish Jews: war refugees in Japan and Shanghai: striving towards normality in abnormal times*²⁸.

Teoretyczno-metodologiczne ramy prowadzonych badań

W prezentowanej książce skupiam się na działaniach państwa wobec jego obywateli za pomocą reprezentantów – głównie dyplomacji. Swoje zainteresowania kieruję zatem na działania wewnątrzpaństwowe i decyzje podjęte w ramach zadań państwa – na przykład decyzji o potwierdzeniu obywatelstwa, wydaniu dokumentu podróży czy udzielaniu pomocy obywatelom w potrzebie. Jest to działanie zgodne z definicją polityki zagranicznej jako całokształtu działań ustalanych wewnątrz państwa, ale adresowanych na zewnątrz. Zatem w monografii skupiam się na działaniach państwa polskiego realizowanych z innymi państwami za pomocą dyplomacji jako aparatu państwa, na rzecz realizacji interesu narodowego, zgodnego z oczekiwaniami zagranicznych interesariuszy – w tym przypadku innych państw²⁹.

Pomocna jest mi w tym metoda decyzyjna i wspomagająco instytucjonalno-prawna, dzięki której odwołując się do istniejących ówczesnie aktów prawnych, jak np. *Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 grudnia 1941 roku*, mogłam usytuować specyficzne warunki podejmowania decyzji przez państwo polskie i jego reprezentantów. Co istotne, w metodzie decyzyjnej niezbędne jest zidentyfikowanie ośrodka decyzyjnego oraz procesów decyzyjnych. W przypadku książki *Ocaleni w Azji Wschodniej* ukazana zostaje więc rola państwa polskiego, ale również głównego decydenta – dyplomaty, który w momencie zaburzenia tradycyjnego funkcjonowania państwa na skutek wojny, działając przy możliwym poszanowaniu procesu decyzyjnego, charakterystycznego dla

²⁶ O. Barbasiewicz, A. Pawnik, *Kwestia przepływu środków finansowych dla polskich Żydów, uchodźców wojennych w Szanghaju: działalność polskiego rządu na uchodźstwie*, "Studia Nad Totalitaryzmami I Wiekiem XX = Totalitarian and 20th Century Studies", 3/2019, s. 146–158.

²⁷ O. Barbasiewicz, A. Pawnik, *The membership of the Jewish refugees from Poland in political organizations in wartime Shanghai (1941-1942): the analysis of Polish diplomatic documentation*, "Studia Polityczne", 48(3), 2020, s. 33–64. <https://doi.org/10.35757/STP.2020.48.3.02>

²⁸ O. Barbasiewicz, *Polish Jews: war refugees in Japan and Shanghai: striving towards normality in abnormal times*, w: L. Venclouskas (red.), *Conventions, quotas, refugees: European Jews in 1938-1945*, "Versus" Publishers 2020, s. 51–70.

²⁹ G. Modelski, *A Theory of Foreign Policy*, Preeger, New York 1962, s. 9–10.

systemu podejmowania decyzji na szczeblu państwowym w okresie niepodległości, inicjuje proces decyzyjny, rozumiany jako zespół powiązań przyczynowo-skutkowych, który występuje wewnątrz ośrodka decyzyjnego³⁰, w tym przypadku – w placówkach dyplomatycznych Rzeczypospolitej w Azji Wschodniej. Polski ambasador, będąc podmiotem wiodącym procesu decyzyjnego, cedował część zadań na podmioty wykonawcze – w czasie pobytu w Azji był to m.in. Polski Komitet Pomocy Ofiarom Wojny, a po opuszczeniu Szanghaju – powołane przez Tadeusza Romera organizacje uchodźcze. Pozwalało to na podejmowanie racjonalnych decyzji dotyczących polskich obywateli – rozumianych jako te, które zapewniają osiągnięcie maksymalnej korzyści społecznej³¹.

Prowadzone przeze mnie badania korzystają dodatkowo – w sposób wspomagający, z dorobku stosunków międzynarodowych, ale ich domena i specyfika jasno wskazują, że głównym punktem badań są relacje państwa z innymi państwami, mianowicie polityka zagraniczna i działalność dyplomatyczna. Pomocne wydaje się uwzględnienie, a nawet zaakcentowanie znaczenia środowiska, w którym badane relacje są zlokalizowane – innymi słowy pomocne jest zwrócenie się w kierunku systemowego spojrzenia na stosunki międzynarodowe. Mając na uwadze przywołany powyżej kontekst i uwarunkowania panujące w badanym okresie (czas wojny, kryzysu, anarchizacji relacji między aktorami stosunków międzypaństwowych oraz atmosferę rywalizacji i walki o przetrwanie) konstruując ramy teoretyczne pracy sięgnęłam po założenia neorealizmu (realizmu strukturalnego) rozwiniętego przez Kennetha N. Waltza z **paradygmatu realistycznego**³². Podejście teoretyczne zostało uzupełnione o obserwacje Stephena Walta, który ukazał, że indywidualne postrzeganie relacji międzynarodowych oraz funkcja polityki wewnętrznej danego państwa odgrywa znaczną rolę w stosunkach międzynarodowych³³ co określone jest mianem **realizmu neoklasycznego**³⁴. To właśnie ten nurt pomógł w dostrzeżeniu roli jednostek w działaniach międzypaństwowych, co stało się również jednym z moich celów w prezentowanej monografii – poprzez ukazanie roli polskiego ambasadora Tadeusza Romera, będącego głównym decydującym w kontekście pomocy uchodźcom na terytorium obcego państwa. Zgodnie bowiem z założeniami przedstawionymi przez Margaret G. Hermann and

³⁰ Z. Pietraś, *Decydowanie polityczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Kraków 1998, s. 51.

³¹ A. Jabłoński, *Polityczne procesy decyzyjne*, w: Jabłoński, A., Sobkowiak, L. (red.) *Studia Teorii Polityki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1999, s. 115.

³² Por. K.N. Waltz, *Realist Thought and Neorealist Theory*, „Journal of International Affairs” 1990, nr 44(1), s. 21–37.

³³ Zob. S.M. Walt, *International Relations: One World, Many Theories*, „Foreign Policy”, wiosna 1998, nr 110, Special Edition: Frontiers of Knowledge, s. 29–46.

³⁴ Zob. N. Kitchen, *Systemic pressures and domestic ideas: a neoclassical realist model of grand strategy formation*, „Review of International Studies” 2010, nr 36(1), s. 117–143.

Joe D. Hagan w artykule *International Decision Making: Leadership Matters* „Przywódcy określają międzynarodowe i wewnętrzne ograniczenia państw. Opierając się na swoich spostrzeżeniach i interpretacjach, budują oczekiwania, planują strategie i nakłaniają swoje rządy do działań zgodnych z ich osądami na temat tego, co jest możliwe i prawdopodobnie utrzyma ich na zajmowanych stanowiskach”³⁵

Stosowana przeze mnie w prowadzonych badaniach metoda „case study”, czyli studium/analiza przypadku jest charakterystyczna dla procesu współistnienia polityki i historii, a refleksja teoretyczna służy za wprowadzenie do konkretnego przypadku³⁶. Do tej pory, w kontekście badań nad uchodźcami w Azji Wschodniej, wspomniane studium przypadku odnosiło się do głównie do postaci i działań japońskiego konsula w Kownie – Chiune Sugihary. Badaczem, który rozpropagował o nim wiedzę jest Hillel Levine, autor *In Search of Sugihara*³⁷, publikacji wydanej w języku polskim jako *Kim pan jest panie Sugihara*³⁸. Natomiast Pamela Rotner Sakamoto była promotorką wpisywania działań Sugihary w japońską politykę zagraniczną okresu II wojny światowej³⁹. Do rozpowszechnienia wiedzy o działaniach japońskiego konsula i losu uchodźców doszło za pomocą popularyzacji tej historii, m. in. za sprawą filmu *Persona non grata*⁴⁰. Wśród izraelskich badaczy dominują badania Rotema Kownera z Uniwersytetu w Hajfie ukazujące losy jesziw⁴¹, bądź w najnowszej publikacji podejmujące problem upamiętnienia jedynie jednego z wielu aktorów, mianowicie japońskiego konsula, kosztem rzetelnej analizy procesu decyzyjnego i działań innych aktorów, przy jednoczesnej promocji roli Japonii⁴².

Biorąc pod uwagę powyższe ograniczone „case studies”, w przedstawionej publikacji studium przypadku obejmuje postać Tadeusza Romera, polskiego ambasadora w Japonii do października 1941 roku, a następnie ambasadora w misji specjalnej w Szanghaju, ambasadora w Związku Radzieckim oraz Ministra Spraw Zagranicznych w polskim rządzie w Londynie. Ta szczególna postać, niezależnie od pełnionej funkcji, podejmowała działania – w sposób

³⁵ M. G. Hermann, J.D. Hagan. *International decision making: Leadership matters*, „Foreign Policy”, 1998, s. 126

³⁶ R. Chwedorczyk, *Polityka historyczna*, Warszawa 2018, s. 247.

³⁷ Najnowsza wersja: H. Levine, *In Search of Sugihara: The Elusive Japanese Diplomat who Risked His Life to Rescue 10,000 Jews from the Holocaust*, Lexington, MA, 2019.

³⁸ H. Levine, *Kim pan jest panie Sugihara*, tłum. S. Głabiński, Warszawa 2000.

³⁹ P.R. Sakamoto, *Japanese Diplomats and Jewish Refugees: A World War II Dilemma*, Westport, CT, 1998.

⁴⁰ *Persona non grata*, reż. C. Gluck, Japonia/Polska/USA 2015.

⁴¹ R. Kowner, *The Mir Yeshiva's Holocaust Experience: Ultra-Orthodox Perspectives on Japanese Wartime Attitudes towards Jewish Refugees*, „Holocaust and Genocide Studies”, Volume 36, Issue 3, Winter 2022, Pages 295–314, <https://doi.org/10.1093/hgs/dcac036>.

⁴² R. Kowner, *A Holocaust Paragon of Virtue's Rise to Fame The Transnational Commemoration of the Japanese Diplomat Sugihara Chiune and Its Divergent National Motives*, „American Historical Review”, 2023 Mar 1;128(1), s. 31–63. doi: 10.1093/ahr/rhad035

bezpośredni, jak również po opuszczeniu Azji Wschodniej – pośredni, wpływające na sytuację i losy polskich Żydów w Szanghaju, a wcześniej w Japonii. Nawiązując do założeń przedstawionych przez Hermann i Hagana, w okresie japońskim, w przypadku Tadeusza Romera utrzymanie zajmowanego stanowiska miało ważne znaczenie z punktu widzenia relacji polsko-japońskich ze względu na 1) sojusz Japonii z III Rzeszą, a pomimo tego faktu utrzymywanie relacji polsko-japońskich i funkcjonowanie ambasady Rzeczypospolitej w Tokio 2) błąd decyzyjny mógł skutkować wypowiedzeniem stosunków bilateralnych/zamknięciem polskiej misji dyplomatycznej, co uniemożliwiłoby pomoc zarówno uchodźcom, którzy przybyli z Litwy, jak również zesłańcom syberyjskim, dla których tokijska placówka była głównym miejscem kontaktu (głównie listownego) z władzami w Londynie (o czym szerzej napisałam w swojej monografii). Stąd istotne było dla mnie poddanie analizie racjonalnych działań Tadeusza Romera w Japonii, następnie w znajdującym się pod okupacją japońską Szanghaju oraz dalsze decyzje po objęciu kolejnych funkcji, które pomimo faktu, iż nie były bezpośrednio związane z sytuacją polskich Żydów w Azji Wschodniej, wpływały na ich dalsze losy. W ten sposób, w książce *Ocaleni w Azji Wschodniej* postanowiłam uzupełnić dyskurs poruszany w wyszczególnionych w niniejszym omówieniu dotychczasowych badaniach i publikacjach o wątek niesienia pomocy uchodźcom przez polskich dyplomatów, urzędników państwowych, operacjonalizujących politykę zagraniczną Polski, konceptualizowaną przez organy upoważnione, jak również o szcharakteryzowanie organizacji, które wsparły potrzebujących w ich podróży i pobycie w Azji Wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem roli Tadeusza Romera.

Szczególne znaczenie przypisałam stosunkom bilateralnym między Polską i Japonią zbudowanym na przestrzeni dwudziestolecia międzywojennego oraz roli polskiego rządu działającego na rzecz ratowania swoich obywateli. Prezentowana monografia ukazuje więc historię dyplomacji oraz polskiej polityki zagranicznej w kontekście działań na rzecz polskich uchodźców, analizując przy tym relacje międzypaństwowe, które umożliwiły działania na rzecz pomocy obywatelom Rzeczypospolitej. Jest to pierwsze książkowe opracowanie polskojęzyczne, ukazujące polski rząd jako jednego z głównych aktorów – a nie jak dotychczas miało to miejsce – skupiające się głównie na japońskim konsulu Sugiharze, szczególnie w kontekście japońskiej polityki pamięci w XXI wieku. Również we wspomnianym wcześniej artykule z 2023 roku, Rotem Kowner, stara się pokazać jak mocno postać Chiune Sugihary jest wykorzystywana w promocji Japonii i jej roli w ratowaniu Żydów w czasie II wojny światowej, poprzez stawianie Sugihary poniekąd jako humanitarnego reprezentanta przedstawicieli imperialnego rządu Japonii, przy jednoczesnym

wykorzystaniu historii uchodźców jako elementu (choć mało znaczącego) bliskowschodniej geopolitycznej rywalizacji z Chinami⁴³. Jak twierdzi Kowner, historia japońskiego konsula zaczęła przenikać do sfery narodowej tylko wtedy, gdy była atrakcyjna dla większych, wpływowych organizacji o szerszych zainteresowaniach, powiązanych z mediami i zaangażowanych w politykę⁴⁴. Postać Sugihary stała się więc tzw. *lieu de mémoire* – miejscem pamięci⁴⁵, poprzez które nadawany jest kształt relacji Japonii z innymi państwami, głównie z Litwą i Izraelem, ale również z tymi, które stały się docelowymi destynacjami uchodźców z Polski. Konieczność uwzględnienia studium przypadku polskiej dyplomacji, a szczególnie ambasadora Romera jest więc kluczowa do wpisania w dotychczasową narrację roli polskiego rządu i jego reprezentantów. Problem wykorzystania (i braku wykorzystania) poszczególnych aktorów politycznych przy przywracaniu pamięci o roli rządów w niesieniu pomocy żydowskim uchodźcom z Polski poruszam również w artykule *Tadeusz Romer - the missing link in the humanity chain: the role of the Polish ambassador in providing aid to Polish Jews in the Far East, 1940-1942 in the context of today's politics of remembrance* 2021 roku⁴⁶, wskazując że do sukcesu tych działań przyczynił się cały „łańcuch” osób i organizacji, a nie tylko tych które dzięki polityce poszczególnych państw wieńczą obecnie rolę głównych bohaterów w historii. Ci najbardziej znani, są wykorzystywani do budowania relacji międzypaństwowych, jako część tzw. miękkiej siły będącej czynnikiem przyciągającym w stosunkach z innymi graczami na scenie politycznej⁴⁷. Relacje między historią a polityką charakteryzuje bowiem, jak pisze Rafał Chwedoruk, kontekstowość i wewnętrzne bogactwo, a elastyczne ramy teoretyczne pozwalają na “znalezienie metodologicznych podstaw dla konkretnych badań” przy zdywersyfikowanych podejściach⁴⁸.

Wskazanej metody analizy przypadku nie mogłabym realizować, gdyby nie zastosowanie metody pomocniczej, jaką jest **analiza treści**. To dzięki zgłębianiu dokumentów zebranych w polskich, japońskich, litewskich, kanadyjskich czy brytyjskich archiwach mogłam zbudować bazę źródłową o naturze środowiska międzynarodowego w

⁴³ Ibid., s. 51.

⁴⁴ Ibid., s. 45.

⁴⁵ Koncepcja stworzona przez francuskiego historyka Pierre’a Nora. Zob. P. Nora, *Les Lieux de mémoire* Gallimard, Paris 1984. Do miejsc pamięci Nora zaliczył wiele wytworów materialnych czy niematerialnych, z których wywodzi się tożsamość zbiorowa, w tym geograficzne miejsca, literatura, wytwory sztuki, postaci historyczne, pomniki, budynki, godła, obchody i symbole.

⁴⁶ O. Barbasiewicz, *Tadeusz Romer - the missing link in the humanity chain: the role of the Polish ambassador in providing aid to Polish Jews in the Far East, 1940-1942 in the context of today's politics of remembrance*. W: A. Domanski & S. Latsk (Eds.), *Tadeusz Romer, 1894-1978: from the crash of empires and Poland's Rebirth to the dawn of Solidarność*, Polish Institute of Arts and Sciences in Canada, 2021, s. 75–91.

⁴⁷ J. Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York 2004, s. 5.

⁴⁸ R. Chwedorczuk, *Polityka historyczna*, Warszawa 2018, s. 247.

omawianym okresie, poddać analizie rolę Tadeusza Romera i innych polskich dyplomatów, prześledzić proces decyzyjny mający na celu niesienie pomocy polskim obywatelom czy kształtowanie polskiej polityki zagranicznej. W czasie przygotowywania monografii udało się przeprowadzić pogłębione semi-ustrukturyzowane wywiady eksperckie wywiady m.in. z córką polskiego ambasadora, Teresą Romer, bratankiem szofera Chiune Sugihary – Bogdanem Różyckim, oraz uchodźcami (w czasie wojny dziećmi) Berlem Schorem i Norbertem Świsłockim. Pozwoliły one na doprecyzowanie z perspektywy świadków historii roli Tadeusza Romera oraz budowanie przez niego autorytetu. Dodatkowo pozostawałam w kontakcie i konsultowałam badania z Andrzejem T. Romerem, Madoką Sugiharą – wnuczką konsula Sugihary, Davidem Manskim – synem ocalonego uchodźcy.

Pragnę zaznaczyć, że w wieloparadygmatycznych naukach o polityce bliskie jest mi podejście historyczne. Historia jest bowiem dla politologii nauką pomocniczą, służącą wyjaśnianiu zdarzeń⁴⁹. Niektórzy politolodzy pokazywali niechęć do historii, jednak zjawisko to było przejściowe, a jego celem było „wewnętrzne wyzwolenie się”, co przyczyniło się do zauważenia, że istnieją metodologiczne podobieństwa, szczególnie przy badaniu różnych epok, ustrojów, parlamentów czy partii, które sprawiają, że polityka i historia są ze sobą związane⁵⁰. Jednocześnie, jak wskazują badacze, historia może wywierać znaczny wpływ na nauki polityczne⁵¹. Wśród politologów posługujących się podejściem historycznym można wyróżnić Waltera Deana Burnhama⁵², Sammuela Finera⁵³, Seymoura Martina Lipseta⁵⁴ czy Francisa Fukuyamę⁵⁵. Swoiście rozumiane podejście do historii, bliskie było również m.in. Robertowi Dahlowi w książce *Demokracja i jej krytycy*⁵⁶. Wśród polskich politologów, Rafał Chwedorczyk w swojej książce *Polityka historyczna*⁵⁷ podkreśla, że wraz z aplikacją „strefy pamięci i historii do obszaru badań polityki publicznej” uznano znaczenie „sfery idei w kształtowaniu treści polityki i podejmowaniu decyzji”⁵⁸. W moich badaniach podejmuję kwestię polityki zagranicznej i działań państwa polskiego sprzed ośmiu dekad, natomiast

⁴⁹ K. von Beyme, *Współczesne teorie polityczne*, Warszawa 2007, s. 82.

⁵⁰ Ibid., s. 85–86.

⁵¹ D. Kavanagh, *Why political science needs history*, „Political Studies” 1991, nr 39(3), s. 479–495.

⁵² Przykładami prac charakteryzujących się podejściem historycznym mogą być: W.D. Burnham, *7. American Voting Behavior and the 1964 Election*, w: *Essays in Theory and History*, Cambridge 2013, s. 186–220; W.D. Burnham, *Those high nineteenth-century American voting turnouts: Fact or fiction?*, „The Journal of Interdisciplinary History” 1986, nr 16(4), s. 613–644.

⁵³ Za przykład może służyć m.in. książka S.E. Finer *The History of Government from the Earliest Times: Ancient monarchies and empires*, t. 1, New York 1997.

⁵⁴ Podejście historyczne reprezentuje np. książka S.M. Lipset, *The First New Nation: The United States in Historical and Comparative Perspective*, New York 1963.

⁵⁵ F. Fukuyama, *Historia ładu politycznego. Od czasów przedludzkich do rewolucji francuskiej*, Poznań 2012.

⁵⁶ R. Dahl, *Demokracja i jej krytycy*, Znak, Warszawa 1995.

⁵⁷ R. Chwedorczyk, *Polityka historyczna*, Warszawa 2018.

⁵⁸ Ibid., s. 250.

wydarzenia te mogą być i są przedmiotem współczesnej polityki historycznej, bądź poprzez ich przemilczenia, lub też poprzez popularyzację określonych narracji. Jednocześnie, w stosunkach międzynarodowych, powiązanych ściśle z badaniami nad polityką zagraniczną, prowadzono rozważania nad wykorzystaniem historii już od lat 70-tych XX wieku, jednak dystansując się od metodologicznych analiz⁵⁹.

Wkład w dyscyplinę nauki o polityce i administracji

Prezentowane osiągnięcie w postaci monografii skupia się przede wszystkim na roli polskiego rządu i dyplomacji w pomocy uchodźcom, którzy znaleźli się w Azji Wschodniej uciekając z okupowanej przez Niemców i Sowieców Europy. Pomimo, że temat ten jest w ostatnich latach niezwykle często podejmowanym przedmiotem badań, to w literaturze przedmiotu istniały braki poprzez nieuwzględnianie roli państwa polskiego realizowanej we współpracy zarówno z państwami alianckimi, jak również z władzami Japonii na rzecz w pomocy uchodźcom. Wyniki moich badań wskazują, że bez budowania przyjaznych relacji polsko-japońskich w dwudziestoleciu międzywojennej oraz bez współpracy polskiej dyplomacji i rządu na uchodźstwie w Londynie – zarówno z władzami Japonii jak również z przedstawicielami państw w których siedziby miały żydowskie organizacje pomocowe – wpuszczenie setek uchodźców, często bez dokumentów paszportowych, na terytorium Japonii (oraz terytoria przez nią kontrolowane), jak również zapewnienie w czasie pobytu uchodźców w Szanghaju dopływu środków finansowych oraz możliwości ewakuacji do państw alianckich byłoby niemożliwe. W związku z tym działania polskiego rządu przyczyniły się do poprawy często tragicznego położenia polskich uchodźców w Azji Wschodniej. Wyniki te nie mają charakteru rozstrzygającego, natomiast mogą stanowić ważny argument w dyskusji o uchodźcach i roli poszczególnych państw w zapewnieniu pomocy polskim Żydom, gdyż do tej pory ten wątek był często pomijany, bądź nie stanowił głównej osi analizy.

Wyniki badań dostarczają również wiedzy o polskiej polityce zagranicznej w czasie kryzysu, mechanizmach jej działania oraz skuteczności i rezultatach. Pozwalają wskazać w jaki sposób można uzupełnić wiedzę na temat zasobów, szczególnie w zakresie profesjonalnej, szanowanej, ale również działającej w duchu etosu służby korpusu dyplomatycznego. Wreszcie rezultaty badania stanowić mogą istotny kontekst interpretacyjny

⁵⁹ Rafał Chwedorczyk wskazuje na publikacje Ernesta R. Maya (również we współautorstwie z Richardem Neustadtem). Więcej: R. Chwedorczyk, *Polityka historyczna*, Warszawa 2018, s. 250; Ernest R. May, *"Lessons" of the Past: The Use and Misuse of History in American Foreign Policy*, New York, Oxford University Press, 1973; R. Neustadt and E. May, *Thinking in Time: The Uses of Decision-Makers*, the Free Press, 1986.

w absorbujących współczesną opinię publiczną problematyce stosunków polsko – żydowskich w świetle postaw polskiego rządu wobec polskich obywateli pochodzenia żydowskiego.

Książka wpisuje się również w polską narrację politologiczną, dotyczącą wydarzeń, które już miały miejsce, reprezentowaną m.in. przez Andrzeja Friszke⁶⁰, Krzysztofa Persaka⁶¹ czy Antoniego Dudka⁶².

W swojej publikacji zakładam, że w sytuacji kryzysowej, jaką była toczona na terytorium Polski wojna, dyplomata może ze względu na naruszenie standardów funkcjonujących w normalnej, pozawojennej rzeczywistości wychodzić ze swoich precyzyjnie określonych ról. Dzięki zastosowaniu podejścia historycznego, umożliwiającego zdefiniowanie wyjątkowej sytuacji w jakiej znaleźli się polscy obywatele, określeniu roli aktora, jakim był przede wszystkim Tadeusz Romer, przeanalizowaniu zastosowanej polityki względem uchodźców oraz uzasadnieniu wybranej strategii pomocy moje badania stanowią wkład w pogłębioną refleksję nad tym, w jaki sposób okoliczności mogą wpływać na redefinicję ról czy kanonów oceny procesów decyzyjnych. Ukazano w nich bowiem, w jaki sposób dyplomata może stać się najważniejszym przedstawicielem państwa w relacjach z innym państwem w sytuacji kryzysowej, zyskując autonomię i autorytet (nie tylko w kraju ale również zagranicą), co scharakteryzowane zostało w kolejnej części tego referatu, przy omawianiu przedstawionego dzieła. Jak wskazuje, za Andrzejem Antoszewskim i Ryszardem Herbutem, Dominika Liszkowska, „Autorytet polityczny jest z kolei kategorią, która stanowi szczególny atrybut jednostki (ale również grupy) sprawującej władzę. Może on mieć charakter przypisany, co oznacza, że jest zależny np. od urodzenia lub osiągnięty za sprawą zdolności, wiedzy czy wygranych wyborów. (...) autorytet polityczny to szczególny atrybut jednostki lub grupy sprawującej władzę. Polega on na zdolności wpływania na postawy oraz zachowania społeczne poprzez wzbudzenie szacunku dla podejmowanych działań i decyzji, prowadząc do uznania ich za legitymizowane”⁶³. Przy jednoczesnym założeniu, że

⁶⁰ Przykładowe publikacje w których zastosowane paradygmat historyczny: A. Friszke, *Sprawa jedenastu. Uwięzienie przywódców NSZZ „Solidarność” i KSS „KOR” 1981–1984*, Znak, Warszawa 2017; A. Friszke, *Związek Harcerstwa Polskiego, 1956–1963: społeczna organizacja wychowawcza w systemie politycznym PRL*, Warszawa 2016.

⁶¹ Przykładowa publikacja w której zastosowano paradygmat historyczny: K. Persak, *Sprawa Henryka Hollanda*, Vol. 27. Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2006.

⁶² Przykładowa publikacja w której zastosowano paradygmat historyczny: A. Dudek, *Od Mazowieckiego do Suchockiej. Pierwsze rządy wolnej Polski*, Warszawa 2019.

⁶³ A. Antoszewski, R. Herbut, *Leksykon politologii wraz z Aneksem o reformie samorządowej, wyborach do sejmu, prezydenckich oraz gabinetach rządowych*, Wydawnictwo ALTA 2, Wrocław, 2004, s. 31–32, cyt. za D. Liszkowską, *Przywódtwo polityczne i autorytet przywódcy we współczesnej Turcji*, „Horyzonty Polityki”, 13(45), 2022, s. 75–76.

przywódcy zaangażowani w kształtowanie polityki zagranicznej mogą mieć większy wpływ na to, co robią rządy⁶⁴ w swojej książce staram się ukazać jak ważny jest autorytet w trybie zarządzania kryzysowego na przykładzie działań dyplomaty będącego przedstawicielem polskich władz w Japonii, a następnie w Szanghaju.

Omówienie osiągnięcia naukowego

Mając na uwadze powyższe czynniki, i biorąc pod uwagę fakt, iż poprzez wykorzystanie narracji o historii i jej interpretacji do procesów i działań politycznych, można stwierdzić, że „każda polityka zagraniczna państwa jest współkształtowana przez historię”⁶⁵, a jednocześnie historia i jej interpretacje odgrywają znaczącą rolę. W związku z tym w pierwszym rozdziale przedstawione zostały relacje polsko-japońskie do czasu wybuchu II wojny światowej. Ich pozytywny wydźwięk przyczynił się do decyzji na temat współpracy w czasach, gdy Polska i Japonia miały ze sobą stosunki dyplomatyczne (do jesieni 1941 roku), a po ich ustaniu, w czasie trwania wojny na Pacyfiku, do zezwolenia na działanie i nieprzeszkadzania polskim instytucjom w pracy na rzecz świadczenia pomocy oraz ewakuacji polskich obywateli. Działo się to pomimo wypowiedzenia Japonii przez Polskę wojny 11 grudnia 1941 roku. W pierwszym rozdziale argumentuję, że te w późniejszym czasie nieoficjalne, pozytywne relacje bilateralne, wynikały z okresu, gdy oba państwa nie miały zaufania do sąsiada (bądź zaborcy), czyli carskiej Rosji. Powtórzyło się to w czasie, gdy wspólny wróg – Związek Sowiecki – przyczynił się do łączenia sił polsko-japońskich nawet w momencie opuszczenia przez Japonię w 1933 roku Ligi Narodów czy podpisania z III Rzeszą w 1936 roku paktu antykominternowskiego. Analizowane w pierwszym rozdziale relacje dwustronne z okresu przedwojennego działały więc zgodnie z tendencją postrzegania „wrogów naszych wrogów jako naszych sojuszników”⁶⁶. Istota relacji bilateralnych jest ważna patrząc z poziomu podwójnego (*dyadic level*)⁶⁷, gdyż działania państw nie są determinowane przez system, a wręcz odwrotnie – jest on kształtowany przez dwustronne relacje⁶⁸. W związku z tym poddanie analizie w kolejnym rozdziale japońskiej polityki wobec

⁶⁴ M. G. Hermann, J.D. Hagan, *International decision making: Leadership matters*, “Foreign Policy”, 1998, s. 126.

⁶⁵ E. May, R. Neustadt, *Thinking in Time: The Uses of History for Decision Makers*, Freedom Press, New York 1986, s. XV, cyt. za R. Chwedorczuk, *Polityka historyczna*, Warszawa 2018, s. 251.

⁶⁶ R. Jervis, *Perception and Misperception in International Politics*, Princeton–Oxford 2017, s. 15, cyt. za: M. Kozub-Karkut, *Realizm neoklasyczny w perspektywie teorii stosunków międzynarodowych i polityki zagranicznej*, Kraków 2020, s. 123.

⁶⁷ J.A. Vasquez, *The Power of Power Politics: From Classical Realism to Neotraditionalism*, Cambridge 1999, s. 194–195.

⁶⁸ M. Kozub-Karkut, *Realizm neoklasyczny*, s. 102. Por. J.L. Ray, *Integrating Levels of Analysis in World Politics*, „Journal of Theoretical Politics” 2001, nr 13(4), s. 355–388.

Żydów, pozwoliło mi na dogłębne przyjrzenie się sytuacji migrantów z Polski i możliwościom działania polskiego rządu i dyplomacji na rzecz ich ratowania.

Drugi rozdział monografii zwraca uwagę na **stosunek Japonii do kwestii żydowskiej**. Pokazuje politykę państwa japońskiego wobec Żydów i antysemityzmu, ukazując że Japonia która widziała rolę Żydów jako potencjalnego pomostu w relacji ze Stanami Zjednoczonymi⁶⁹, miała jednocześnie pozytywne doświadczenia wyniesione ze współpracy z amerykańskim bankowcem, Jacobem Schiffem. Udzielona przez niego pożyczka przyczyniła się bowiem do wygrania Japonii z Cesarstwem Rosyjskim w 1905 roku⁷⁰. Uwzględnienie w monografii przedwojennej polityki japońskiej wobec Żydów pozwala na umiejscowienie sytuacji polskich uchodźców w szerszym kontekście, ukazując również działalność polskiego rządu w kontekście japońskiej perspektywy traktowania osób wyznania mojżeszowego. W książce zwracam szczególną rolę na kwestię obywatelstwa. Międzynarodowa migracja wywiera bowiem wpływ zarówno na kraje pochodzenia, jak i kraje docelowe⁷¹. Natomiast do drugiej połowy XX wieku obywatelstwo było gwarantem, zgodnie z mocą prawa państwowego, praw, jakie przysługują jednostce⁷². W związku z tym, powinność dbania o prawa polskich obywateli wiązała się z prowadzeniem odpowiedniej polityki zagranicznej względem państw w których migranci ci przebywali.

Uchodźcy w Azji Wschodniej, analizy losów których podjęłam się w publikacji, posiadali obywatelstwo II Rzeczypospolitej, co jak wspomniano wcześniej nie było poruszane w większości opracowań naukowych, przez co również rola polskiego rządu w niesieniu pomocy była pomijana. Jednak zajęcie się wpływem obywatelstwa na losy uchodźców jest kluczowe i ma miejsce już w trzecim rozdziale monografii, gdyż było ono istotnym czynnikiem w byciu beneficjentami omawianej pomocy. Po pierwsze, gdy 10 października 1939 roku Sowieci przekazali Litwie ziemie dawnego województwa wileńskiego⁷³, początkowo polscy obywatele nie mieli prawa przekraczać „starej” granicy

⁶⁹ Więcej Tokayer M., Swartz M., *The Fugu Plan. The Untold Story of the Japanese and the Jews During the World War II*, London–New York 1979.

⁷⁰ Więcej: O Barbasiewicz, *The Cooperation of Jacob Schiff and Takahashi Korekiyo Regarding the Financial Support for the War with Russia (1904–1905): Analysis of Schiff and Takahashi's Private Correspondence and Diaries*, „Acta Asiatica Varsoviensia” 2014, nr 27, s. 9–18.

⁷¹ H. Duncan, *Immigration Policy as Foreign Policy*, „Uluslararası İlişkiler / International Relations”, vol. 17, no. 68, 2020, s. 13.

⁷² K. Trzeciński, *Obywatelstwo w Europie. Idea i jej wyraz formalny w perspektywie historycznej*, „Studia Europejskie”, 2/2002, s. 66.

⁷³ Więcej: K. Tarka, *Rząd polski wobec Litwy w latach drugiej wojny światowej*, „Studia Podlaskie” 1998, t. 8, s. 57–66.

polsko-sowieckiej bez specjalnego pozwolenia⁷⁴. Pomimo tego, wkrótce władze Litwy zdecydowały się na przyjęcie blisko 100 tys. polskich uchodźców⁷⁵.

Po wtóre, polskie obywatelstwo było czynnikiem pozwalającym na wyjazd grup uchodźczych z Litwy Kowieńskiej i Wileńszczyzny, gdyż władze sowieckie traktowały w początkowej fazie osoby przybyłe na terytoria zajęte ZSRS w charakterze uchodźców, jako niekwalifikujące się do przyjęcia sowieckiego obywatelstwa. Jednak od stycznia 1941 roku brak posiadania wizy wyjazdowej sprawiał, że przed uchodźcami został postawiony wybór – przyjęcia sowieckiego obywatelstwa lub pozostania bezpaństwowcem ze względu na brak uznania polskiego obywatelstwa⁷⁶.

Po trzecie polskie obywatelstwo stało się czynnikiem, który przyczynił się do wypuszczenia polskich Żydów na terytorium Japonii, po weryfikacji przeprowadzanej przez polskie placówki dyplomatyczne oraz późniejszej ewakuacji uchodźców z Japonii do Szanghaju. Również w kolejnych rozdziałach, co zostanie podkreślone w dalszej części tego autoreferatu, podkreślam znaczenie obywatelstwa przy możliwości korzystania z różnych rodzajów pomocy, ze względu na fakt, iż obywatelstwo jest „relacją między jednostką a państwem, w której obie strony są związane wzajemnymi prawami i obowiązkami. Obywatele różnią się od poddanych lub cudzoziemców tym, że dzięki posiadaniu praw podstawowych są pełnoprawnymi członkami swojej wspólnoty politycznej czy państwa”⁷⁷.

Jak zostało wspomniane wcześniej, w procesie badawczym zastosowano studium przypadku. W czwartym rozdziale podejmuję się więc takiej analizy w kontekście polskiego dyplomaty i późniejszego ministra spraw zagranicznych, Tadeusza Romera. Jego postać została przedstawiona dlatego, iż dla badaczy polityki zagranicznej to właśnie intencje, stanowiska czy działania poszczególnych aktorów, które skierowane były na zewnątrz – do środowiska międzynarodowego, jak również odpowiedzi na nie stanowiły szczególny punkt

⁷⁴ A. Kaganovitch, *Jewish Refugees and Soviet Authorities during World War II*, „Yad Vashem Studies” 2010, nr 38(2), s. 88.

⁷⁵ S. Jazavita, D. Wilczewski, 1938. *Tamsiausia naktis būna prieš aušrą: 80 metų nuo lenkijos ir lietuvos diplomatinių santykių užmezgimo / 1938. Najciemniejsza noc jest tuż przed świtem. 80. rocznica nawiązania stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską a Litwą*, Wilno 2018, s. 149. Zob. *Lietuvos pasiuntinio Šveicarijoje J. Šaulio Pro memoria apie pasikalbėjimą su Ignacu Mościckiu, buv. Lenkų prezidentu* [Wspomnienia litewskiego posła w Szwajcarii J. Šaulysa o rozmowie z Ignacym Mościckim, byłym prezydentem Polski], z 6 kwietnia 1940, Litewskie Centralne Archiwum Państwowe, sygn. MK-9/14/6, s. 29.

⁷⁶ 29 maja, pismo ministra spraw zagranicznych do ambasadora przy Stolicy Apostolskiej w sprawie pomocy Polakom w Związku Radzieckim, 29 maja 1941, AAN, Poselstwo Berno, 91, w: *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne. 1941*, s. 294–295.

⁷⁷ A. Heywood, *Politologia*, Warszawa 2006, s. 513.

analiz⁷⁸. Znaczenie jednostki udowadniam, stosując klasyfikację stworzoną przez założeniami Margaret Hermann, która podkreśla, że należy brać pod uwagę

- 1) osobowość i rodowód przywódcy; 2) charakterystyki grup i pojedynczych sympatyków, którym lider przewodzi; 3) właściwości więzi łączących przywódcę z innymi, którzy podążają za nim; 4) kontekst, czyli szerszy układ społeczny, w którym sprawowane jest przywództwo; 5) efekty konkretnych przypadków interakcji między liderem a grupą⁷⁹.

Przypadek Tadeusza Romera rozpatruję biorąc pod uwagę powyższe punkty i analizując jego arystokratyczny rodowód, który sprzyjał nawiązaniu pozytywnych relacji z japońskim rodem cesarskim. Przekładało się to na kształtowanie pozytywnych relacji polsko-japońskich czy rolę w powoływaniu organizacji i grup pomocowych działających na rzecz uchodźców – szczególnie Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Tokio. Analizując artykuły prasowe, telegramy oraz pamiętniki ukazałam więzi, wytworzone między polskim ambasadorem a uchodźcami. Szczególnie uwidaczniają to rozdziały piąty (analizujący sytuację na wyspach japońskich) oraz szósty (skupiający się na okresie pobytu w Szanghaju), w których to prześledzona została dynamika funkcjonowania polskich dyplomatów oraz grup uchodźczych.

Proces decyzyjny w czasach przybycia uchodźców do Japonii a następnie do Szanghaju, poddany analizie w rozdziałach piątym i szóstym, był skomplikowany ze względu na sytuację międzynarodową w czasie trwającej w Europie wojny oraz brak informacji na temat osób, które w liczbie wcześniej nieznaney pojawiły się we Władystoku. W tak wyjątkowej sytuacji działania stanowiące element polityki zagranicznej, muszą przybrać uproszczone ramy funkcjonowania⁸⁰. Działania podejmowane przez polską dyplomację można zaliczyć do nierutynowych-kryzysowych⁸¹, natomiast wspomniane powyżej uproszczenie procesów organizacyjnych i procedur biurowatycznych, poczynione przez polskiego ambasadora pozwoliło na jasne zdefiniowanie zasad i reguł obowiązujących wszystkich polskich obywateli. Uproszczenie to obejmowało: kontynuację działalności polskiej misji dyplomatycznej; organizację uchodźstwa; formalizację nieformalnych struktur.

⁷⁸ M. Kozub-Karkut, *Realizm neoklasyczny*, s. 104; D.J. Gerner, *The evolution of the study of foreign policy*, w: *Foreign Policy Analysis: Continuity and Change in its Second Generation*, red. L. Neack, J.A.K. Hey, P.J. Haney, Englewood Cliffs 1995, s. 18.

⁷⁹ M.G. Hermann, *Explaining foreign policy behavior using the personal characteristics of political leaders*, „International Studies Quarterly” 1980, nr 24(1), s. 7–46, cyt. Za: M. Kozub-Karkut, *Realizm neoklasyczny*, s. 125.

⁸⁰ J. Gross Stein, *Foreign policy decision-making*, w: *Foreign Policy: Theories, Actors, Cases*, red. S. Smith, A. Hadfield, T. Dunne, New York, s. 133.

⁸¹ Podział zastosowano w V.M. Hudson, *Foreign policy analysis*, s. 1–30.

Jednocześnie, sformalizowanie grup, takich jak Organizacja Polskich Uchodźców Wojennych w Szanghaju, jeszcze w czasie pobytu Tadeusza Romera w Szanghaju umożliwiło kontynuację działań państwa polskiego na rzecz obywateli po ewakuacji placówki dyplomatycznej w tym miejscu, jak również uprościło relacje uchodźców z przedstawicielstwami rządów państw sprzymierzonych oraz Japonii, stając się kolejnym aspektem motywacyjnym zaangażowania i współodpowiedzialności za działania w grupie⁸².

Siódmy, a zarazem ostatni rozdział przedstawionej monografii skupia się na działaniach Tadeusza Romera, oraz Rządu na Uchodźstwie na rzecz niesienia pomocy finansowej oraz ewakuacji polskich uchodźców z Szanghaju, stając się nie tylko realizacją przez państwo polskie polityki zagranicznej, ale również poprzez powołane i istniejące organizacje. Jak bowiem twierdzi Magdalena Kozub-Karkut:

[...] władze państwowe, realizując swoje zadania, w tym także politykę zagraniczną, działają poprzez organizacje i same też tworzą jedną z nich. Co istotne, skuteczność i efektywność każdej z organizacji zależy nie tylko od personelu i jego zdolności (składających się ostatecznie na zdolności całej organizacji), lecz także od wielu innych czynników – są to m.in. budżet, jakim organizacja dysponuje, morale jej członków, poziom autonomii czy [...] to, co tworzy jej tożsamość [...] *essence*⁸³.

W swojej pracy starałam się pokazać, że działania Tadeusza Romera, oraz innych przedstawicieli państwa polskiego udowodniły skuteczność organizacji w polityce zagranicznej. Sytuacja kryzysowa, na którą składały się 1) niekontrolowany przepływ uchodźców 2) konflikt zbrojny oraz 3) konieczność ewakuacji placówek dyplomatycznych przy jednoczesnym zachowaniu przyjaznych relacji z państwem, któremu wypowiedziało się wojnę dla dobra własnych obywateli ukazała efektywne (jak na warunki wojenne) zarządzanie grupą uchodźców z Polski, zarówno podczas pobytu dyplomatów jak również po ich ewakuacji (wraz z częścią uchodźców). Jednocześnie, co istotne, w sytuacji egzystowania polskich Żydów wśród innych osób wyznania mojżeszowego, które uciekły przez antysemityzm z Niemiec (i Austrii) działania polskiej dyplomacji pozwoliły na rejestrację wszystkich uchodźców w Poselstwie Rzeczypospolitej Polski w Szanghaju i zaopatrzenie ich w dokumenty potwierdzające obywatelstwo polskie – paszporty wydane często jeszcze w

⁸² Tego rodzaju znaczenie współpracy jednostki z grupą zostało opisane m.in. w R.B. Zajonc, *Social Facilitation*, „Science” 1965, nr 149, s. 269–274.

⁸³ M. Kozub-Karkut, *Realizm neoklasyczny*, s. 134.

czasie ich pobytu w Japonii przez ambasadę polską w Tokio. Fakt ten wyróżniał polskich obywateli spośród bezpaństwowch Żydów⁸⁴, a dzięki temu stawali się oni beneficjentami pomocy ze strony własnego rządu, takiej jak możliwość ewakuacji i korzystania z pomocy finansowej przekazywanej między innymi za pośrednictwem polskich przedstawicielstw.

Nowatorski charakter moich badań ukazuje w recenzji wydawniczej prof. Jakub Polita twierdząc, że: „Dr Barbasiewicz pisze o Romerze jako o ambasadorze w Tokio a także – o czym prawie nikt dotąd nie mówił – jako organizatorze wielkiej akcji humanitarnej, także w czasie między wyjazdem z Tokio jesienią 1941 r. a powrotem do Europy w połowie roku następnego. Czas ten stanowił dotąd „białą plamę” w życiorysie wybitnego dyplomaty. (...) O ile jednak o Polonii mandzurskiej napisano sporo (aczkolwiek są to rzeczy różnej jakości) to o szanghajskiej dotąd nie wiedzieliśmy niemal nic. Z tego punktu widzenia ustalenia poczynione przez dr Barbasiewicz są trudne do przecenienia. Najkrócej mówiąc, ukazują one społeczność w położeniu bardzo ciężkim pod względem materialnym, które to położenie jednak było – pod jurysdykcją, podkreślmy, państwa formalnie nieprzyjacielskiego – bez porównania lepsze niż w „sprzymierzonym” Związku Sowieckim. Nic też nie sugeruje, aby zamieszkali w Szanghaju obywatele RP – w 90 procentach byli to polscy Żydzi – traktowani byli przez Japończyków gorzej, niż znajdujący się w podobnym położeniu obywatele USA i Wielkiej Brytanii (Szanghaj był głównym skupiskiem tych nacji w Chinach). Wiele wskazuje wręcz, iż traktowano ich... lepiej. Faktycznie bowiem kontakty między rządami polskim i japońskim, mimo oficjalnego wypowiedzenia wojny nigdy nie zamarły”⁸⁵.

Książka wpisała się w realne zapotrzebowanie zarówno tych, którzy są strażnikami pamięci (a często również badaczami tematu), jak również tych, którzy chcą się jak najwięcej dowiedzieć. Potwierdzeniem tego mogą być otrzymane przeze mnie listy elektroniczne, m.in. od prof. Andrew Jakubowicza z australijskiego University of Technology Sydney, który stwierdził, że poprzez moje badania stałam się „jednym z nielicznych uczonych, który ma nieustającą fascynację sytuacją uchodźców i rolą polskiego rządu w ich przetrwaniu. Uznanie dla Romera i jego współpracowników oraz ich współpracy z żydowskimi uchodźcami w znacznym stopniu przyczynia się do zrozumienia tej historii z wielu różnych perspektyw”⁸⁶, czy Berla Schora z Izraela, który po dziś dzień aktywnie promuje pamięć o „wizach życia”: „książka zawiera wiele informacji, których nie byłem świadomy i z pewnością będzie

⁸⁴ Liczba bezpaństwowców w 1942 roku wynosiła ok. 15 tys. mieszkańców Szanghaju. Dane podane w: *Polish Refugees in Shanghai*, raport by Tadeusz Romer for the Polish Foreign Office, March 18th, 1942, Tadeusz Romer (Diplomatic Activities), sygn. C-10451.

⁸⁵ Recenzja monografii *Ocaleni w Azji Wschodniej* autorstwa Jakuba Polita otrzymana 18 maja 2022 roku. Dostępna w dziale wydawniczym Instytutu Pileckiego.

⁸⁶ Wiadomość z 31.05.2023 roku.

cennym uzupełnieniem sporej liczby wydanych książek o tym fascynującym okresie i ówczesnych stosunkach polsko-japońskich⁸⁷.

Przeprowadzone przeze mnie badania mogą stanowić również przyczynek do wyjścia w przyszłość. W dobie toczącej się za polską wschodnią granicą wojny i ogromną liczbą ukraińskich uchodźców, którzy przybyli do Polski po 24 lutego 2022 roku, jak również w momencie toczącego się konfliktu po ataku Hamasu na Izrael, prowadzone przeze mnie badania mogą przyczynić się do refleksji nad rolą państwa i jego polityki zagranicznej dla zapewnienia pomocy swoim obywatelom przebywającym poza granicami ojczyzny. Ponadto, współczesne wydarzenia, m.in. przyznanie Polsce przez Japonię statusu specjalnego odbiorcy oficjalnej pomocy rozwojowej⁸⁸, która ma na celu wsparcie Ukrainy, są wynikiem przyjaznych relacji, wynikających również z historii, co podkreślał m.in. minister spraw zagranicznych Zbigniew Rau⁸⁹. Znając i rozumiejąc wpływ przyjaznych stosunków polsko-japońskich Polska może kształtować swoje relacje z Japonią stawiając na jeszcze bardziej zaciśniętą współpracę bilateralną. Przyszłym kierunkiem może być też badanie wykorzystanie historii i jej interpretacji jako substancji polityki historycznej państwa, edukacji obywatelskiej, a z drugiej strony bieżącej woli politycznej w wymiarze wewnątrzpaństwowym i politycznomiędzynarodowym. Jak wskazuje bowiem Yaacov Y.I. Vertzberger, użycie historii jest niezbędne dla badania m.in. procesów decyzyjnych ze względu na możliwe dzięki niej (a) zdefiniowanie sytuacji poprzez strukturyzację i interpretację dla zbudowania spójnej wiedzy o naturze środowiska międzynarodowego i aktorach wpływających na jego kształt; (b) określenie roli aktora w systemie międzynarodowym; (c) poszukiwanie najskuteczniejszego zakresu polityk [policies] radzenia sobie z poważnymi problemami stojącymi przed aktorem oraz wybór spośród nich alternatyw politycznych; (d) uzasadnianie strategii, rozumianej jako proces przekonywania innych właściwych uczestników, krajowych lub zagranicznych, że dana polityka jest najbardziej logiczna, praktyczna i normatywnie akceptowalna⁹⁰. Natomiast wiedza o przeszłych wydarzeniach i procesach decyzyjnych przedstawionych w prezentowanej monografii, które efektywnie działały na rzecz polskich obywateli w momencie najcięższej próby, jaką jest konflikt zbrojny i zajęcie całości terytorium państwowego przez wrogie siły, jest z pewnością

⁸⁷ Wiadomość z 31.05.2023 roku.

⁸⁸ Polska zyskała specjalny status. Premier Japonii poinformował o decyzji, Money.pl. 22.03.2023, <https://www.money.pl/gospodarka/polska-zyskala-specjalny-status-premier-japonii-poinformowal-o-decyzji-6879142197512992a.html> [data dostępu 30.06.2023].

⁸⁹ Minister Zbigniew Rau złożył wizytę w Japonii, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, 12.05.2023, <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/minister-zbigniew-rau-zlozyl-wizyte-w-japonii> [data dostępu 30.06.2023].

⁹⁰ Y. Vertzberger, Foreign policy decisionmakers, s. 225.

punktem wyjścia do poszukiwania najskuteczniejszych zakresów polityk radzenia sobie z problemami, które pojawiają się we współczesnej Polsce.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

W okresie 2015-2023 moja aktywność naukowa była kontynuacją przed-doktorskiej aktywności i obejmowała współpracę międzynarodową licznymi ośrodkami zagranicznymi, tak europejskimi, jak również azjatyckimi czy z rejonu Ameryki Północnej. W ramach prowadzonych badań wielokrotnie odbywałam wizyty studyjne i badawcze oraz staże, jak również wygłaszałam wykłady gościnne na zagranicznych uniwersytetach. Lista moich aktywności w tym zakresie przedstawia się następująco:

Tuż po obronie doktoratu, w listopadzie 2015 roku wyjechałam na Freie Universität Berlin, gdzie w Instytucie Japonistyki uczestniczyłam w warsztatach publikacyjnych, współorganizowanych przez Japan Foundation. Następnie w styczniu i w lutym 2016 roku przebywałam Japonii, gdzie w ramach gościnnych wykładów i konsultacji badawczych przebywałam m.in. na Kyoritsu Women University. W tym samym roku udałam się na konsultację do Berlina (Freie Universität Berlin) z Prof. Dr. Sebastianem Conradem. W tym samym roku uczestniczyłam w seminarium organizowanym przez Instytut Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN pt. *Cultures and politics on the Korean Peninsula International Symposium on Korean Issues* z referatem *Japanese-Korean quasi-Alliance and disputes over historical issues from the political perspectives*.

W 2017 roku rozpoczęłam współpracę z American Institute of Contemporary German Studies, na potrzeby którego przygotowałam analizę na temat pojednania polsko-niemieckiego w perspektywie porównawczej do tego między Japonią a Koreą. W tym roku odbyłam wizyty w wykładami gościnnymi na dwóch zagranicznych uczelniach – wymiana w ramach umowy bilateralnej na Ruhr-Universität Bochum w czerwcu oraz w ramach wymiany Erasmus+ w Budapeszcie na Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary. Uczestniczyłam również w licznych międzynarodowych konferencjach: w Krakowskiej Konferencji Azjatyckiej z referatem *Wpływ USA na pojednanie japońsko-koreańskie*; w „The 5th PPSY International Seminar Politics of Post-Totalitarian Trauma” z referatem *The Emperor of Japan and Post-War Remembrance*, w poznańskiej *Problems and Perspectives for Japan in a Changing World: Thirty Years of Japanese Studies*

in Poznań z referatem na temat amerykańskich nacisków na pojednanie japońsko-koreańskie, łódzkim „13th Lodz East Asia Meeting” prezentując temat quasi-sojuszu między USA, Japonią a Koreą, jak również w konferencji „Genealogies of Memory” na temat pomników w relacjach japońsko-koreańskich.

We wrześniu 2018 roku brałam udział w debacie organizowanej przez Uniwersytet Witolda Wielkiego w Kownie oraz Urząd Miasta Kowna w ramach „Sugihara Week”, prezentując postać Tadeusza Romera wśród dyplomatów ratujących życie Żydów, a w październiku w debacie eksperckiej w Państwowym Instytucie Stosunków Międzynarodowych pt. „The Evolving Security Environment on the Korean Peninsula – A Japanese Perspective”. Byłam też współautorką referatu na temat roli pamięci i zapomnienia o roli Tadeusza Romera w promocji ratunku dla żydowskich uchodźców ogłoszonego na konferencji w Montrealu. Wygłosiłam również referat w ramach seminarium naukowego w Instytucie Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk. Natomiast w grudniu wystąpiłam podczas konferencji „Die deutsch-polnische Aussöhnung. Eine Bilanz der 30 Jahre“ z referatem *Der deutsch-polnische Annäherungsprozess aus der Perspektive der japanisch-koreanischen Beziehungen*. We wrześniu tego samego roku uczestniczyłam w wykładach gościnnych na Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary w ramach otrzymanego grantu z Japan Foundation. Odbyłam również wymianę w ramach programu Erasmus+ na Uniwersytecie w Szawłach.

W 2019 roku kilkakrotnie prezentowałam swoje badania na konferencjach i wystąpieniach międzynarodowych: w czerwcu na konferencji „Power Play or Interdependence? The Euro-Asian Relations and Challenges at a Global and Regional Level” organizowanej przez Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW wygłosiłam referat *Post-war reconciliation in Europe as a model of rapprochement for the Asian states. The Polish-German relations as a role model of the European Union's values promotion for the East Asian countries. The case of Japanese-Korean relations* oraz na konferencji „Eastern European Communist Countries towards the Far East during the Cold War” na Uniwersytecie Jagiellońskim referat *Polish-Japanese Relations in the Cold War Era. A Diplomatic "Black Hole" or an Introduction towards the New Era?.*; w październiku w Instytucie Zachodnim w Poznaniu wzięłam udział w debacie *Czy istnieje uniwersalna kultura pojednania?* w ramach międzynarodowej konferencji „Doświadczenia polsko-niemieckie i przewyższanie konfliktów na obszarze Bałkanów Zachodnich”; w listopadzie wygłosiłam w języku japońskim referat na temat pomocy Tadeusza Romera dla żydowskich uchodźców w Ambasadzie RP w Tokio. W tym samym czasie odbyłam kwerendę w japońskim

Archiwum MSZ; W 2019 roku odbyłam w ramach wymiany Erasmus+ prowadziłam zajęcia na Uniwersytecie Karola w Pradze.

Pandemia w latach 2020-2021 uniemożliwiła mi aktywne wyjazdy zagraniczne. Wraz z popularyzacją nauczania online uczestniczyłam w konferencjach naukowych – zarówno w formie bezpośredniej jak również zdalnie. W 2020 roku wzięłam udział w Polsko-Niemieckiej Szkole Letniej odbywającej się w Krzyżowej i organizowanej przez Instytut Nauk o Polityce i Administracji UKSW oraz Akademii Katolickiej w Berlinie oraz warsztatach eksperckich „Polsko-niemiecki tandem bezpieczeństwa”. W 2021 roku uczestniczyłam w licznych konferencjach i debatach, w tym w debacie „Służba i Solidarność. Jak polska dyplomacja przeciwdziałała Zagładzie” w Instytucie Pileckiego; w „Seminarium Japonistycznym — Dwie dekady po spotkaniu w Stęszewie” na UMK w Toruniu; „Sixteenth International Conference on Interdisciplinary Social Sciences. The Opportunities of Crisis: Resilience and Change in World History” na Brooks University w Oxfordzie; Konferencji międzynarodowej „The Choice to Save Lives. Diplomatic Rescue During the Holocaust” w Instytucie Pileckiego oraz “The 15th Annual Conference on Asian Studies: Continuity and Change” na uniwersytecie w czeskim Ołomuńcu.

Od listopada 2022 roku jestem członkiem Forum for non-native Japanese language teaching across Europe, inicjatywy Uniwersytetu w Lejdzie. 24 lutego 2022 roku wygłosiłam referat na konferencji na Uniwersytecie Wileńskim pt. *Polish Diplomatic Help for the Refugees in Shanghai* podczas konferencji “National and International Attempt of Rescue World War II Jewish Refugees in Lithuania (1939-1941)”. 26 maja 2022 roku wzięłam udział w Konferencji Sell Our Souls (SOS) z referatem *The Sugihara and refugees picture in Olgierd Koreywo report*. Natomiast 9 czerwca 2022 w ramach seminarium naukowe wygłosiłam w Instytucie Studiów Politycznych PAN referat pt. *Czy istnieje uniwersalny wzór na pojednanie? Polityka pamięci w relacjach międzynarodowych. Wybrane przykłady*. We wrześniu 2022 roku wzięłam udział w austriackim Salzburg Global Seminar – Asia Peace Innovators Forum w formie dyskutanta i sprawozdawcy.

26 stycznia 2023 wzięłam udział jako dyskutant w debacie “Confronting the Holocaust Documents on the Polish Government-in-Exile's Policy Concerning Jews 1939-1945”. 21 kwietnia 2023 roku brałam czynny udział w Sympozjum BPM na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego. W kwietniu 2023 roku wygłosiłam gościnny wykład na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie, pokazując perspektywę porównawczą pojednania polsko-niemieckiego oraz koreańsko-japońskiego. W maju 2023 roku odbyłam staż na Uniwersytecie w Gandawie w Instytucie Japonistyki (Japanse Taal en

Cultuur) dając wykłady gościnne na temat pojednania japońsko-koreańskiego oraz uczestnicząc w spotkaniu z przedstawicielami europejskich japonistyk – prof. Davidem Mervartem z Autonomous University of Madrid, prof. Janem Schmidtem z KU Leuven oraz prof. Andreasem Niehaussem, prof. Anną Andreevą oraz prof. Christianem Uhlem z Uniwersytetu w Gandawie. W lipcu 2023 roku wygłosiłam na Uniwersytecie Waseda w Tokio wykład pt. *Is there any opportunity for change in the Japanese-Korean relations? Central Europe's rapprochement experiences with Germany as a case study for good practices for East Asia* w ramach sympozjum „Japanese-German dialogue on reconciliation studies - through comparative analysis on emotional-memory conflicts within and between nations in Europe and in Asia”. W lipcu 2023 roku odbyła się również zorganizowana przeze mnie szkoła letnia *Youth Academy for Asia Peacebuilding. Summer School on Methodology of International Peacebuilding*, przy współpracy z Kobe City University, Instytutem Bliskiego i Dalekiego Wschodu UJ, Myanmar Institute of Theology, SLTC Research University in Sri Lanka, Nanjing University, De La Salle University Manila z Filipin. Bieżący rok jest również momentum licznego konfrontowania moich badań na konferencjach naukowych: w sierpniu w Gandawie podczas konferencji *The 17th International Conference of European Association for Japanese Studies (EAJS)*, w Poczdamie podczas *The 16th Pan-European Conference on International Relations* oraz w szwedzkim Lund podczas *EJARN Conference 2023 EU-Japan Relations: The Implications of the Ukraine War for EU-Japan Relations*

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

6.1. Osiągnięcia dydaktyczne

Moja praca dydaktyczna w ocenach studentów podczas parametryzacji została oceniona bardzo wysoko. Dużym wyróżnieniem była dla mnie nominacja otrzymana w plebiscycie na Nauczyciela Akademickiego Roku w województwie małopolskim, którą otrzymałam jesienią 2021 roku. Zgłoszenie przez studentów było dla mnie szczególnym docenieniem mojej pracy. 21 czerwca 2023 roku otrzymałam Nagrodę Prodziekana Karola Jachymka Kat. III za wspieranie aktywności studenckiej. 17 lipca 2023 roku, decyzją Komisji Konkursowej zostałam wyróżniona Nagrodą Dziekana Wydziału Nauk Humanistycznych Kat. II w obszarze rozwoju dydaktyki. W maju 2023 roku zdobyłam grant The Japan

Foundation na zakup książek do nauki języka japońskiego, który umożliwia mi od roku akademickiego 2023/2024 wzmacnianie kompetencji dydaktycznych w ramach nauczania języka japońskiego.

Oprócz wyżej wymienionych nagród i nominacji, nieustannie motywuję studentów, urozmaicając program nauczania o dodatkowe aktywności. I tak, w marcu 2023 roku rozumiejąc istotę interdyscyplinarności w przyswajanej przez studentów wiedzy o Azji zorganizowałam zwiedzanie zbiorów orientalnych Muzeum Narodowego. W swojej pracy bardzo cenię sobie łączenie teorii z praktyką, jak również projektowe podejście do realizacji zaliczeń. W związku z tym, podczas autorskich zajęć z kultury biznesowej Japonii (realizowanych w języku angielskim najpierw na Uniwersytecie Jagiellońskim a następnie na Uniwersytecie SWPS) studenci pracują nad grupowymi projektami, których efekty są publikowane przez współpracujące firmy i instytucje na swoich kanałach w mediach społecznościowych. W kwietniu 2023 roku zorganizowałam dla studentów studiów azjatyckich z językiem japońskim wyjazd do Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, na spotkanie i wykład prof. Kazuhiko Sawady, dzięki czemu studenci poznali nie tylko historię braci Piłsudskich w relacjach z Japonią, ale również mogli w praktyce ćwiczyć język japoński zarówno podczas wysłuchiwanie wykładu, jak również w rozmowach ze stroną japońską. We wrześniu 2023 roku studenci wzięli udział w uroczystości upamiętnienia 100-lecia powrotu polskich dzieci z Syberii, przez Japonię do Polski.

Ważnym aspektem współpracy z Japonią i umożliwienia studentom uczestnictwa w wydarzeniach łączących ją z Polską jest moja współpraca z Polską Agencją Inwestycji i Handlu (PAiH). W najbliższym czasie podpisanie zostanie, zgodnie z ustalonym przez PAiH harmonogramem, porozumienie w sprawie praktyk studenckich, dzięki którym sześciu studentów koordynowanej przeze mnie ścieżki japońskiej na studiach azjatyckich wyjedzie na praktyki na Expo w Japonii w 2025 roku.

Aktywnie angażowałam się również w działalność XXI Polsko-Niemieckiej Akademii Letniej „Porozumienia ponad granicami: Wzorce i doświadczenia”, organizowanej przez Katholische Akademie in Berlin e.V. przy współpracy z Instytutem Nauk o Polityce i Administracji UKSW, Fundacją Krzyżowa dla Porozumienia Europejskiego / Stiftung Kreisau oraz Prowincją Towarzystwa Pallotynów w Warszawie. Podczas szkoły letniej we wrześniu 2020 roku przeprowadziłam wykład i warsztaty na temat pojednania japońsko-koreańskiego w perspektywie porównawczej z pojednaniem polsko-niemieckim. We wrześniu 2019 roku wygłosiłam również referat nt. pomocy Tadeusza Romera uchodźcom z Polski podczas Japan-Poland Student Conference 2019.

W ciągu swojej pracy dydaktycznej (do października 2023 roku) wypromowałam 34 prace licencjackie – w tym jedną, która otrzymała nagrodę Dziekana WSMiP UJ dla najlepszej pracy licencjackiej (autorstwa p. Joanny Wabik).

Od uzyskania stopnia doktora prowadziłam następujące przedmioty – na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz na Uniwersytecie SWPS (stan na semestr zimowy roku akademickiego 2023/2024):

- w języku angielskim

In the shade of history. Security issues and Asia-Pacific region

Occupation Policy of the United States towards Japan

Introduction to Japanese Politics

Introduction to Japanese Society

Japanese Occupation of Korea

Japanese Business Culture and Etiquette

Politics and Politicians in Japan

Japanese war memory and oblivion

Japanese 1, 2, 3, 4, 5, 6. [od poziomu początkującego do poziomu średniozaawansowanego]

- w języku polskim

Pamięć o wojnie w relacjach międzynarodowych Japonii

Polityka okupacyjna USA wobec Japonii

Japońska rodzina cesarska. Historia i współczesność

Japońskie inwestycje zagraniczne i style zarządzania

Piśmiennictwo japońskie

Polityka zagraniczna Japonii wobec Azji Wschodniej w XXI wieku

Podstawy japońskiej polityki

Współczesne relacje międzynarodowe Japonii

Japońska polityka historyczna - pamięć i postpamięć

Kluczowe problemy współczesnej Japonii

Kultura popularna Japonii

Lektury krytyczne w przekładzie

Pismo japońskie 1 i 2

Praktyczna nauka języka japońskiego (2,3,4)

Lektorat języka japońskiego (1 i 2)

Jestem również autorką materiałów dydaktycznych przygotowanych dla Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi (seminarium dyplomowe) oraz kursów e-learningowych na Uniwersytecie SWPS (Pismo japońskie 1 2, Praktyczna nauka języka japońskiego 3, 4, Lektury krytyczne w przekładzie).

6.2. Osiągnięcia organizacyjne

Po uzyskaniu stopnia doktora, kontynuowałam pracę na rzecz czasopisma naukowego „Acta Asiatica Varsoviensia”, którego do końca 2016 roku byłam redaktorem tematycznym (wcześniej byłam również sekretarzem redakcji). Również w okresie pracy w IKŚiO PAN, 27 października 2015 roku zorganizowałam symposium *The Search for Reconciliation: Korean-Japanese and German-Polish Relations since World War II*. Była to druga organizowana przeze mnie inicjatywa naukowa w danym roku, gdyż tuż przed uzyskaniem stopnia doktora, w czerwcu 2015 roku zorganizowałam na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego wraz z Sydney University of Technology konferencję międzynarodową *Memory in Poland of the rescuers and the rescued from the Holocaust*. Od marca 2017 rok aż do zakończenia działalności portalu byłam koordynatorem i analitykiem „Pulsu Azji” w dziale Japonia i Korea.

Od 2018 roku organizowałam prace zespołu przy tworzeniu wystawy *Ambassador RP w Japonii Tadeusz Romer i żydowscy uchodźcy wojenni na Dalekim Wschodzie* na zlecenie Instytutu Polskiego w Wilnie, a następnie koordynowałam poprawność tłumaczenia i przygotowania treści do japońskojęzycznej wersji wystawy przygotowanej przez Instytut Polski w Tokio. Od kwietnia do grudnia 2018 organizowałam konferencję międzynarodową pt. *Historical and Collective memory in Far and Middle East in the 'post-war' reality* na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (która miała miejsce w dniach 26-27 listopada 2018. Konferencja ta została zakwalifikowana przez Komisję obradującą przy Polskiej Akademii Umiejętności do programu Krakowskie Konferencje Naukowe 2018. Od 2017 roku organizowałam również pobyt studentów z Kyoritsu Women University w Tokio wraz z towarzyszącym mu programem wizyty w domach polskich studentów oraz seminarium *The Place of History in the Perception of the Youth Concerning the images of Neighboring Countries: Japan- (South) Korea/China and Poland-Germany/Russia from Comparative Perspective. International Seminar*, które odbyło się w Bibliotece Jagiellońskiej w lutym 2018 roku. W tym samym czasie organizowałam konferencję międzynarodową *Security dilemmas and challenges in the Asia-Pacific region. Alliances and disputes in the shadow of*

politics of memory and the balance of power in the 21st century, która odbyła się 26 stycznia 2018 roku.

Niezwykle istotnym wydarzeniem było zainicjowane przeze mnie i realizowane w Muzeum-Domu Sugihary w Kownie (Fundacja "Wizy Życia") 19 lutego 2021 roku sympozjum "New Directions in Visas for Life Studies: A Memorial Symposium Honoring Simonas Dovidavičius" w którym uczestniczyli badacze tematu żydowskich uchodźców, jak również dyplomaci zaangażowani w upamiętnianie tej historii: Andrzej Pukszo, Martyna Rusiniak-Karwat, Simonas Jazavita, Akira Kitade, Ieva Mičiulytė, Marcin Łapczyński, Simonas Strelcovas, Linas Venclauskas, Akinori Nishikawa, wnuczka Chiune Sugihary Madoka Sugihara, Maria Żurawska, Ramūnas Janulaitis, Ramūnas Garbaravičius, Rotem Kowner, Egidjus Aleksandravicius, przedstawiciele ambasad Stanów Zjednoczonych, Polski i Japonii na Litwie.

25 czerwca 2022 roku zorganizowałam pierwszy festiwal japoński (informacje szczegółowe <https://swps.pl/my-uniwersytet/aktualnosci/wyklady-i-spotkania/32231-festiwal-japonski-na-uniwersytecie-swps>), którego celem było zaznajomienie studentów i osoby z zewnątrz uniwersytetu z wiedzą na temat współczesnej Japonii poprzez wykład dr Anny Bogdanowej z Uniwersytetu w Tsukubie w Japonii pt. "Japan and society 5.0", historią relacji polsko-japońskich (wykład poprowadzony przeze mnie), roli dyplomacji w budowaniu relacji gospodarczych między Polską a Japonią wygłoszony przez Elizę Klonowską-Siwak, czy wykład o tłumaczeniu mang dr Pawła Dybały. 22 listopada 2022 współorganizowałam na Uniwersytecie SWPS wykład prof. Shina Kawashimy z Uniwersytetu Tokijskiego, poruszający tematykę polityki zagranicznej w kontekście rosyjskiego ataku na Ukrainę oraz administracji Xi Jingpina, a 14 listopada wykład prof. Iwony Merklejn z Aoyama University w Tokio na temat pokłosia politycznych decyzji związanych z organizacją olimpiady. 15 grudnia 2022 roku wraz ze studentami zorganizowałam wyjazd do Muzeum Manggha w Krakowie w celu edukacji z kultury i historii Japonii.

W semestrze zimowym roku akademickiego 2022/2023, podejmując współpracę z Biurem Międzynarodowym SWPS, doprowadziłam do podpisania umowy Erasmus+ z orientalistyką z Károli Gáspár University z Budapesztu oraz Uniwersytetem w Hajfie. Ponadto, zainicjowałam podpisanie umowy z Aoyama University w Tokio. Dzięki tym działaniom studenci Wydziału Nauk Humanistycznych mogą wyjeżdżać na wymiany na studia japonistyczne oraz na japońskie uniwersytety.

24 stycznia 2023 na Uniwersytecie SWPS zorganizowałam wykład gościnny prof. Jie Hyun-Lima z Sogang Univeristy w Korei Południowej, pt. „Victimhood nationalism and history reconciliation in Global Easts”. 23 marca 2023 otrzymałam Nagrodę Dziekana Wydziału Nauk Humanistycznych za pracę nad pozyskiwaniem funduszy ze źródeł zewnętrznych, które w pierwszym semestrze roku akademickiego 2022/23 pozwoliły na organizowane przeze mnie aktywności promujących wiedzę o Japonii w ramach “Festiwalu Japońskiego”. Ten odbył się 25 lutego (<https://swps.pl/my-uniwersytet/aktualnosci/wyklady-i-spotkania/33291-festiwal-touching-japan-pielegnacja-bonsai-sztuka-zakladania-kimona-tworzenie-ozdob-do-wlosow-i-wiele-wiecej>), co raportowane było również w mediach społecznościowych Ambasady Japonii w Polsce. Prowadzono przez ekspertów wykłady i warsztaty były sponsorowane w całości z kierowanego przeze mnie grantu otrzymanego z Japan Foundation. 15 maja 2023 zorganizowałam wraz z Wydawnictwem Relacja spotkanie autorskie z pisarzem, Toshikazu Kawaguchim. Umożliwiło ono żywy kontakt z językiem japońskim oraz zadawanie pytań autorowi powieści, których treść analizuję z uczestnikami konwersatorium Lektury Krytyczne realizowanych na kierunku Chiny i Azja Wschodnia na Uniwersytecie SWPS w roku akademickim 2023/24. Przedmiot ten jest realizowany z George Washington University w Waszyngtonie, dzięki czemu studenci rozwijają pracę w środowisku międzynarodowym.

W dniach 3-7 lipca 2023 byłam przewodniczącą komitetu organizacyjnego wspomnianej wcześniej szkoły letniej Youth Academy for Asia Peacebuilding. Summer School on Methodology of International Peacebuilding. Promocja międzynarodowymi kanałami pozwoliła przyciągnąć słuchaczy z całego świata, m.in. z Aarhus University, De La Salle University, University of Milan, Uniwersytet Warszawski, Guru Gobind Singh Indraprastha University, Myanmar Institute of Theology (MIT, BARS), University of Delhi.

6.3. Osiągnięcia popularyzujące naukę

Jednym z najbardziej istotnych aspektów promujących moje badania naukowe było zrealizowanie wystawy w ramach projektu pt. *Tadeusz Romer oraz jego współpraca z japońskim konsulem w Kownie Chiune Sugiharą - udokumentowanie i przedstawienie działalności polskiego dyplomaty oraz historii polskich obywateli ocalonych z holokaustu* w ramach środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych pozostających w dyspozycji Instytutu Polskiego w Wilnie i Instytutu Polskiego w Tokio, który przyczynił się do zaznaczenia roli polskiej dyplomacji we współpracy polsko-japońskiej przy ratowania polskich Żydów z

holocaustu w czasie II wojny światowej. Projekt ten został wykorzystany na skalę międzynarodową w postaci wystawy i publikacji promujących wyniki moich badań podczas obchodów stulecia stosunków polsko-japońskich, jak również działań przy okazji obchodów stulecia niepodległości Polski w Kownie, Wilnie, Kłajpedzie, Tokio czy w Tsurudze (również poprzez uwzględnienie tychże badań w narracji w nowym budynku muzeum). Ponadto, podczas wizyty Pierwszej Damy Agaty Kornhauser-Dudy w Japonii z okazji koronacji cesarza Naruhito, w Ambasadzie RP Pierwsza Dama uroczyście otworzyła wystawę będącą zwieńczeniem projektu w ramach swoich działań promujących polską dyplomację i stosunki polsko-japońskie. Dodatkowo, podczas wizyty w Tokio w trakcie odbywających się Igrzysk Olimpijskich w 2021 roku, prezydent Polski odznaczył Krzyżem Komandorskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej prezesa Toyoty Takeshiego Uchiyamadę. Uroczystości towarzyszyła wystawa przygotowana przeze mnie, a publikacja powstała przy jej okazji została wręczona gościom wydarzenia. W 2023 roku podczas wizyty ministra Raua w Japonii wystawa była pokazywana na Uniwersytecie Waseda w Tokio. Wystawa *Ambassador RP w Japonii Tadeusz Romer i żydowscy uchodźcy wojenni na Dalekim Wschodzie w Japonii i na Litwie* następujące lokalizacje:

- Kowno, Dom-Muzeum Sugihary 20.03-19.05.2019
- Wilno, Litewska Wspólnota Żydowska 19.09-19.10.2019
- Tokio, Ambasada RP w Tokio, otwarta przez Pierwszą Damę RP 21.10.2019
- Rakiszki (Rokiškis), Biblioteka Publiczna im. Juozasa Keluotisa 23.10-31.10.2019
- Kłajpeda (Klaipėda), Biblioteka Publiczna w Kłajpedzie 16.01.2020 – 10.02.2020
- Tokio, Sugihara Chiune Sempo Museum 31.07.2020 -30.08.2020
- Olita (Alytus), Biblioteka Publiczna im. Jurgisa Kunčinasa 2.09.2020 - 27.09.2020
- Taurogi (Tauragė), Biblioteka Publiczna w Taurogach 06.10-30.10.2020
- Tsuruga, Muzeum-Port of Humanity, 18.02.2021-11.05.2021

Można zatem stwierdzić, że projekty badawcze i wyniki przeprowadzonych przez mnie badań przyczyniają się do szerzenia wiedzy i promocji Polski na arenie międzynarodowym. Również w mających swoją telewizyjną premierę: w grudniu 2019 w reportażu TVP 3 Oddział Lublin na temat Tadeusza Romera, w marcu 2021 roku w filmie dokumentalnym *Polmission. Tajemnice Paszportów* (reż. Jacek Papis), w marcu 2023 roku w filmie dokumentalnym *Tadeusz Romer. Misja niemożliwa* (reż. Jacek Papis) przedstawiam w charakterze komentatora wyniki swoich badań na temat roli polskiego rządu w pomocy uchodźcom w Szanghaju.

Ponadto, promuję wiedzę również poprzez współpracę z badaczami z wielu polskich uczelni – za przykład może służyć projekt zOrientowani, którym kierowałam w 2020 roku. „zORIENTowani: Literatura, kultura i społeczeństwo państw Orientu” był projektem, na który pozyskałam wraz z Biblioteką Publiczną Gminy Grodzisk Mazowiecki dofinansowanie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Projekt składał się z cyklu spotkań z autorami i ekspertami, którzy poprowadzili wykłady i warsztaty umożliwiające przybliżenie literatury, kultury i społeczeństwa Dalekiego oraz Bliskiego Wschodu. Dzięki oryginalnej formie projektu: wykładowej, warsztatowej i szkoleniowej – realizowanej przez polskich ekspertów i naukowców, uczestnikom przekazano wiedzę specjalistyczną, często niedostępną dla osób niewyspecjalizowanych w danej tematyce. Wynikiem grantu była również wystawa mojego autorstwa pt. „Japońskie społeczeństwo XXI wieku”, pokazywana w polskich bibliotekach publicznych. Jednocześnie projekt umożliwił mi wygłoszenie wykładów „Japońskie społeczeństwo XXI wieku”, „Pismo japońskie” czy „Kultura biznesowa Japonii” oraz przeprowadzenie szkolenia dla bibliotekarzy z literatury japońskiej (informacje szczegółowe na temat projektu znajdują się na stronie Biblioteki Publicznej w Grodzisku Mazowieckim <https://biblioteka.grodzisk.pl/dolacz-do-zorientowanych/>). Promowałam także wiedzę o Japonii (polityce i kulturze) poprzez komentarze prasowe, radiowe i telewizyjne w takich mediach jak m.in. Polsat, Dziennik. Gazeta Prawna, Tok FM, Polskie Radio, Radio Nowy Świat, Radio 357, Radio Zet, Business Insider, WNP.PL, Kotsu Shimbun, Mainichi Shimbun czy Asahi Shimbun. W lipcu 2021 roku udzieliłam również obszernego wywiadu pt. *Biały Orzeł i Wschodzące Słońce* w czasopiśmie „Do Rzeczy” (nr 30/2021), promując prowadzone przeze mnie w tamtym czasie badania nad przygotowaną i przedstawioną w tym referacie publikacją. Popularyzowałam również wiedzę o Japonii poprzez publikacje czy podcasty realizowane przez Uniwersytet SWPS: artykuł popularnonaukowy *Burzliwa historia Igrzysk Olimpijskich w Japonii* czy webinar naukowy *Japonia i jej polityka w Azji Wschodniej* czy też *Czego nie wiesz o kobietach w różnych częściach świata?*. Moje badania służą dziennikarzom opiniotwórczych portali. Za przykład może posłużyć artykuł Leo Mausbacha z maja 2021 roku *Nie tylko kapusta. Inwestycje Korei Południowej w Polsce*, który ukazał się na łamach Onetu.

W 2021 roku, prowadząc zajęcia w ramach projektu Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych oraz Laboratorium dla Nauki „Global Trends Lab” funkcjonujących w ramach Priorytetowego Obszaru Badawczego Society of the Future zapoznawałam w ramach projektu „Świat Bliżej Uczniów” młodzież z tematem *Upolitycznione kultury: polityka wewnętrzna i zewnętrzna, kreowanie wizerunków* - zarówno

w Krakowskim Młodzieżowym Towarzystwie Przyjaciół Nauk i Sztuk, Zespołu Szkół im. Piotra Wysockiego w Warszawie oraz I Liceum Ogólnokształcącym im. Stefana Żeromskiego w Jeleniej Górze. Jednocześnie promowałam wiedzę o Tadeuszu Romerze m.in. w VIII Liceum Ogólnokształcące w Bydgoszczy. Dodatkowo uczestniczyłam w debacie azjatyckiej organizowanej w ramach czwartkowych spotkań o Azji Wschodniej przez Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy - Bibliotekę Główną Województwa Mazowieckiego we współpracy z Zakładem Studiów Azjatyckich Uniwersytetu SWPS i Oddziałem Warszawskim Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Chińskiej, pt. *Japonia w 2021 roku, czyli czas zmian, wyzwań i podsumowań* (szczegóły na stronie: <https://www.koszykowa.pl/dla-czytelnikow/home/debaty-miedzynarodowe/134-debaty-miedzynarodowe/debaty-miedzynarodowe/5240-27-05-2021-debata-japonia-w-2021-roku-czyli-czas-zmian-wyzwan-i-podsumowan>). Prowadziłam również wykład na temat japońskich kobiet w XXI wieku w Muzeum Etnograficznym w Warszawie (wykład zarejestrowany na stronie muzeum:

<https://www.facebook.com/panstwemuzeum.etnograficzne/videos/kobiety-w-japonii-xxi-wieku/248539590232791/>). W listopadzie 2023 roku wygłosiłam prelekcję w Bibliotece Publicznej w Krotoszynie na temat relacji polsko-japońskich.

Wiedzę o Japonii popularyzowałam chętnie wśród dzieci i młodzieży, publikując w czasopiśmie "Kosmos dla dziewczynek" (nr 19) artykuł na temat Japonii. Zorganizowałam także wizytę ambasador Indonezji wraz z warszawską Grupą Gamelanową w Przedszkolu nr 1 w Grodzisku Mazowieckim, dzięki czemu najmłodsze dzieci mogły zgłębiać wiedzę o kulturze i sztuce Indonezji. Spotkanie to wpłynęło na możliwość zorganizowania dzieciom wyjścia na festiwal filmów indonezyjskich. Grodziskie przedszkolaki udały się również do Centrum Kultury Korei. Wszystkie te działalności miały miejsce w 2019 roku.

Wiedzę o Japonii promowałam też wśród najstarszych odbiorców, m.in. w ramach wolontariatu w Domu Wsparcia dla Powstańców Warszawskich czy na Uniwersytetach III Wieku. Pełniłam również funkcję konsultanta kulturowego książki T. Michniewicz, *Chrobot*, Otwarte, Warszawa 2018, weryfikując wiadomości o Japonii przekazywane w publikacji polskiego dziennikarza i podróżnika Tomasza Michniewicza. W 2018 roku w Instytucie Bliskiego i Dalekiego Wschodu UJ organizowałam wykłady gościnne prof. Simonasa Stelcovasa (dyrektora Humanities Research Center na Uniwersytecie w Szawłach) pt.

1. Japanese military modernization (Meiji Restoration-Manchurian Incident)
2. Japanese society from Tsushima to Hiroshima

oraz prof. Jana Sykory (wicedyrektora Instytutu Azji Wschodniej, oraz dyrektora Japonistyki na Uniwersytecie Karola w Pradze), pt.

1. Contemporary Japanese Society
2. Introduction to the Japanese diplomatics

Od maja do września 2023 roku byłam konsultantem wystawy przygotowywanej przez Instytut Pileckiego, która została otwarta w listopadzie bieżącego roku, a jej celem jest pokazanie roli dyplomacji w ratowaniu polskich Żydów. W trakcie konsultacji skupiam się na roli Tadeusza Romera, ukazanego w kontekście działań japońskiego konsula Sugihary i holenderskiego konsula honorowego Zwartendijka.

Wiedzę teoretyczną wykorzystuję również w praktyce, nieustannie szkoląc pracowników firm japońskich i pracowników samorządów działających w Polsce, takich jak Hitachi, ABB, ESA, Powiat Warszawski Zachodni. Współpraca z sektorem gospodarczym umożliwia mi dalsze rozwijanie zainteresowań i kompetencji badawczych. Działanie to oraz studia podyplomowe w Szkole Głównej Handlowej poskutkowały otrzymaniem w lipcu 2023 roku grantu Miniatura 7, w obszarze badawczym HS - Nauki Humanistyczne, Społeczne i o Sztuce, w panel dyscypliny HS4 - Jednostka, instytucje, rynki (nr wniosku 2023/07/X/HS4/00355) pt. *Identyfikacja wyzwań i szans realizacji projektów w środowisku międzynarodowym na przykładzie polsko-japońskiej współpracy w sektorze publicznym i prywatnym*. Grant ten pozwala mi na współpracę z polsko-japońskim środowiskiem biznesowym, sektora publicznego i naukowym, rozwijając działania w specjalnościach takich jak zarządzanie projektami, polityka publiczna czy administracja publiczna.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

7.1. Pozostały dorobek naukowy z lat 2015-2023 w podziale na cztery obszary tematyczne

W tej części prezentacji dorobku, zgodnie z artykułem 219. ust. 1 pkt 2b Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, pragnę uzupełnić przedstawione w punkcie 4. tego autoreferatu osiągnięcie naukowe o cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych. W dalszej części przedstawię publikacje, które powstały w oparciu o badania w czterech określonych obszarach (1) memory studies - badania nad pamięcią o II wojnie światowej i jej wpływie na stosunki bilateralne (2) studia nad polityką państw Azji i bezpieczeństwem regionu (3) studia nad Japonią (4) studia nad żydowskimi uchodźcami i roli dyplomacji w

niesieniu im pomocy. Wzbogacają one moje badania nad szeroko rozumianą Japonią i jej polityką – zarówno w kontekście metody historycznej, jak również biorąc pod uwagę pamięć o przeszłości, która wpływa i kształtuje współczesną politykę państw, ze szczególnym uwzględnieniem Kraju Wschodzącego Słońca. W badaniach nad poszczególnymi obszarami korzystałam z typowych dla nauk o polityce metod badawczych np. analiza dyskursu, analiza treści, metoda komparatystyczna, posilając się również technikami takimi jak wywiady pogłębione czy obserwacja uczestnicząca.

Obszar tematyczny (1) memory studies/ polityka pamięci - badania nad pamięcią o II wojnie światowej i jej wpływie na stosunki bilateralne

Jednym z głównych obszarów moich badań po uzyskaniu stopnia doktora są studia nad pamięcią (memory studies) oraz polityka pamięci. Stanowią one kontynuację moich zainteresowań badawczych z okresu studiów doktoranckich. Przeprowadzone w ramach przygotowywania rozprawy doktorskiej badania nad pamięcią (praca doktorska skupiała się na relacjach japońsko-amerykańskich i wpływu pamięci o wojnie na Pacyfiku na nie) poszerzyłam o wpływ pamięci na kształtowanie współczesnych relacji japońsko-koreańskich, jak również odwoływania się do perspektywy porównawczej z relacjami polsko-niemieckimi. Część prac została wsparta grantem w ramach „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza” Uniwersytetu Jagiellońskiego, co zaowocowało wydaniem książki *Historical and collective memory in the Middle and Far East*.

Redakcja publikacji naukowych i autorstwo monografii naukowych:

Barbasiewicz, O. (2016). *Pomniki i miejsca pamięci w relacjach międzynarodowych. Wpływ pamięci na stosunki japońsko-amerykańskie z perspektywy Japonii*. Prace Orientalistyczne. IKŚiO PAN (s. 156).

Barbasiewicz, O., ed. (2018). *Postwar reconciliation in Central Europe and East Asia : the case of Polish-German and Korean-Japanese relations* (p. 167). Peter Lang. <https://doi.org/10.3726/b13529>

Barbasiewicz, O., Lipa, M., & Rak, K., eds. (2021). *Historical and collective memory in the Middle and Far East* (p. 142). Peter Lang. <https://doi.org/10.3726/b18509>

Rozdziały w monografiach naukowych:

Barbasiewicz, O. (2021). *Monuments and places of remembrance in post-war Japanese-Korean relations : the case of the Governor General's Building and Hiroshima*

Memorial Park. In O. Barbasiewicz, M. Lipa, & K. Rak (Eds.), *Historical and collective memory in the Middle and Far East* (pp. 17–32). Peter Lang.

Barbasiewicz O. & Lipa M. (2021). Introduction to the theory of memory and remembrance in the context of Middle and Far East societies. In Barbasiewicz, O., Lipa, M., & Rak, K., eds. (2021). *Historical and collective memory in the Middle and Far East* (p. 142). Peter Lang.

Barbasiewicz, O. (2020). Is there a universal pattern for reconciliations?: successes and failures of European and Asian reconciliation as a tool for the Balkans? In A. Jović-Lazić & A. Troude (Eds.), *Security challenges and the place of the Balkans and Serbia in a changing world* (pp. 134–149). Institute of International Politics and Economics, Faculty of Security Studies. https://doi.org/10.18485/iipe_balkans_rssc.2020.ch9

Barbasiewicz, O. (2019). Zbliżenie polsko-niemieckie jako wzór dla relacji japońsko-koreańskich. In T. Skonieczny (Ed.), *(Nie)symboliczne pojednanie : rozważania o relacjach polsko-niemieckich po 1945 roku* (pp. 109–124). Fundacja “Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego.

[https://www.krzyzowa.org.pl/images/publikacje/\(nie\)symboliczne%20pojednanie.pdf](https://www.krzyzowa.org.pl/images/publikacje/(nie)symboliczne%20pojednanie.pdf) /

Barbasiewicz, O. (2019b). Die deutsch-polnische Annäherung als Vorbild für die japanisch-koreanischen Beziehungen. In T. Skonieczny (Ed.), & P. Nowak & Z. Kornet (Trans.), *(Un)versöhnt? : gedanken über die deutsch-polnischen Beziehungen nach 1945* (pp. 123–140). Stiftung Kreisau für Europäische Verständigung.

Barbasiewicz, O. (2018). Introduction : war memory, reconciliation and bilateral relations in Central Europe and East Asia. In O. Barbasiewicz (Ed.), *Postwar reconciliation in Central Europe and East Asia : the case of Polish-German and Korean-Japanese relations* (pp. 7–17). Peter Lang.

Barbasiewicz, O. (2018). How much does the reconciliation matter? : the Japanese-American alliance in the context of regional stabilization in East Asia. In O. Barbasiewicz (Ed.), *Postwar reconciliation in Central Europe and East Asia : the case of Polish-German and Korean-Japanese relations* (pp. 101–121). Peter Lang.

Barbasiewicz, O. & Turek J. (2015), Memory in the Process of Polish German Reconciliation. Theory, History, and Reflections. In K. Ziemer, *Memory and Politics of Cultural Heritage in Poland and Germany*, UKSW.

artykuły w czasopismach naukowych:

Barbasiewicz, O. (2019d). Hidden memory and memorials: the Monument in Memory of the Korean Victims of the Atomic Bomb and the Remembrance of Korean Victims. *Polish Political Science Yearbook*, 48(2), 289–303. <https://doi.org/10.15804/ppsy2019206>

Barbasiewicz, O. (2018c). Pamięć o II wojnie światowej w działaniach Związku Pracowników Oświaty Japonii (Nihon Kyōshokuin Kumiai) w kontekście relacji japońsko-amerykańskich. *Studia Polityczne*, 46(4), 31–44.

Barbasiewicz, O. (2017d). Grupy nacisku i organizacje społeczne związane z japońskim rządem a kwestia pamięci o II wojnie światowej. *Krakowskie Studia Międzynarodowe*, 14(3), 179–193. <http://hdl.handle.net/11315/17310>

Barbasiewicz, O. (2017a). Aiming at reconciliation: political leaders, post-war lieux de mémoire and the memory work (travail de mémoire) in the context of the alliance between Japan, the United States and the Republic of Korea until the end of Barack Obama's presidency. *Hemispheres*, 32(1), 5–16.

http://www.iksiopan.pl/images/Hemispheres_Vol_32_2017.pdf

Barbasiewicz, O. (2017b). Creating the place of remembrance in Hiroshima as a Japanese "lieu de mémoire" commemorating A-bombs: the role of art and architecture. *Maska*, 3 (35), 227–239.

<http://www.maska.psc.uj.edu.pl/numery/numery-regularne/numery-31-40/numer-xxxv>

Barbasiewicz, O. (2016). Aktorzy na scenie politycznej Japonii a kwestie pamięci o II wojnie światowej w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi. *Studia Polityczne*, 3 (43), 245–265.

(2) studia nad polityką zagraniczną i bezpieczeństwem państw Azji w tym relacjami bi- i multilateralnymi.

W swoich badaniach, skupiając się na polityce zagranicznej Japonii, nie sposób pominąć jej roli w kontekście bezpieczeństwa regionalnego, czy relacji z organizacjami ponadnarodowymi. Dlatego po pierwsze, badając politykę zarówno japońską jak i koreańską, swoje badania poszerzyłam o kwestie relacji z Unią Europejską i jej postrzegania przez azjatyckich polityków. Nadmienię, że podjęcie tego rodzaju działań, nie tylko pozwoliło na przyjrzenie się politycznym opiniom na temat Unii Europejskiej, ale również skierowało moje zainteresowania na politykę gospodarczą i relacje Japonia-UE w tej dziedzinie. Po drugie, prowadzone na Uniwersytecie Jagiellońskim badania nad bezpieczeństwem i relacjami międzynarodowymi w rejonie Azji Wschodniej i Południowej, (finansowane z budżetu Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych), skupiały się na ukazaniu nie tylko roli Japonii, ale również całego kontekstu polityki bezpieczeństwa na tym kontynencie – co zostało podsumowane we współredagowanej przeze mnie pozycji *Security dilemmas and challenges in 21st century Asia*. Ponieważ wydanie książki zbiegło się z wybuchem

pandemii Covid-19, w ramach prowadzonych badań przyjrzałam się również polityce pandemicznej w analizowanych przeze mnie państwach – Japonii i Korei Południowej. Kontynuowałam również badania nad pamięcią o II wojnie światowej – tym razem skupiając się na roli Stanów Zjednoczonych w budowaniu relacji japońsko-koreańskich.

Redakcja publikacji naukowych:

Barbasiewicz, O., Grabowski, M., & Trojnar, E., eds. (2020e). *Security dilemmas and challenges in 21st century Asia* (p. 226). Peter Lang. <https://doi.org/10.3726/b17044>

Rozdziały w monografiach naukowych:

Barbasiewicz, O. (2019c). East Asia - European Union relations: the case of Japan and South Korea in the last decade. In A. Skolimowska (Ed.), *Perceptions of the European Union's identity in international relations* (pp. 166–181). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351005623-9>

Barbasiewicz, O., & Pawnik, A. (2021d). Japan and South Korea's policy in response to COVID-19: a comparative perspective. In S. Jelisavac Trošić & J. Gordanić (Eds.), *International organizations and state's response to COVID-19* (pp. 309–320). Institute of International Politics and Economics. https://doi.org/10.18485/iipe_response2covid19.2021.ch18

Barbasiewicz, O., Grabowski, M., & Trojnar, E. (2020d). Changing security dynamics in the Indo-Pacific. In O. Barbasiewicz, M. Grabowski, & E. Trojnar (Eds.), *Security dilemmas and challenges in 21st century Asia* (pp. 11–21). Peter Lang.

artykuły w czasopismach naukowych:

Barbasiewicz, O. (2018). Pushing hard from backstage: American influence onto the Japanese-Korean settlement and the contemporary triangular alliance in the Asia-Pacific region. *Studia Polityczne*, 46(3), 113–128.

Obszar tematyczny (3) studia nad Japonią

Skupiając się na badaniach nad bezpieczeństwem, w ramach pozyskanej dotacji „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza” Uniwersytetu Jagiellońskiego, współredagowałam publikację *Internal and external aspects of Japanese security*, w której dogłębnie przeanalizowano wewnętrzne i zewnętrzne czynniki kształtujące bezpieczeństwo Japonii, również w dobie pandemii. To zawężenie poprzedniego obszaru tematycznego było związane

z prowadzonymi przeze mnie zajęciami na polskich i zagranicznych uczelniach, pozwalające na poparcie żywą wiedzą działalności dydaktycznej. Było także odpowiedzią na zapotrzebowanie studentów na zweryfikowane informacje na temat współczesnej Japonii.

Redakcja publikacji naukowych:

Barbasiewicz, O., & Pletnia, M., eds. (2021c). *Internal and external aspects of Japanese security* (p. 196). Peter Lang Publishing. <https://doi.org/10.3726/b18488>

Rozdziały w monografiach naukowych:

Pletnia, M., & Barbasiewicz, O. (2021e). The changing security policy in twenty-first Century Japan. In O. Barbasiewicz & M. Pletnia (Eds.), *Internal and external aspects of Japanese security* (pp. 7–23). Peter Lang Publishing.

artykuły w czasopismach naukowych:

Barbasiewicz, O. (2015). Modernizacja tradycyjnych ról społecznych kobiety w Japonii. *Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne*, (11), 17-24.

Obszar tematyczny (4) studia nad żydowskimi uchodźcami i roli dyplomacji w niesieniu im pomocy

Temat ten najsilniej związany jest z przedstawioną w pkt. 4 autoreferatu publikacją. Jednocześnie, w przypadku poniższych publikacji, tu również pojawiał się wątek wskazanej w obszarze (1) polityki pamięci, na przykład przy analizie kreowania polityki pamięci o dyplomatach ratujących polskich Żydów przebywających na Litwie, a następnie w Azji Wschodniej. Ponadto, w obszarze tym uwzględniono recenzowaną monografię, pełniącą również funkcję katalogu do wystawy o tym samym tytule *Ambasador RP w Japonii Tadeusz Romer i żydowscy uchodźcy wojenni na Dalekim Wschodzie*. Przedstawione artykuły nawiązują do rozdziału 7 monografii prezentowanej jako osiągnięcie naukowe („Finansowanie uchodźców oraz próby ewakuacji polskich obywateli z Szanghaju”) i stanowią wstępne badania do poczynionych w monografii ustaleń, jak również uzupełniają monografię poprzez dogłębną analizę sytuacji dzieci w Szanghaju czy wyzwań życia

codziennego na uchodźstwie. Pragnę podkreślić, że badania te, publikowane głównie w języku angielskim, uruchomiły lawinę kontaktów z nieposługującymi się językiem polskim potomkami uchodźców i stanowią most między tymi którzy są strażnikami pamięci oraz tymi, którzy chcą się jak najwięcej dowiedzieć – odpowiadają więc na zapotrzebowania, które są realne. Mają one charakter stosowany. Są wykorzystane przez współczesną politykę publiczną oraz są rozpowszechniane w środowisku tych, którzy upamiętniają pomoc dyplomatów dla żydowskich uchodźców w Szanghaju.

Redakcja publikacji naukowych i autorstwo monografii naukowych:

Barbasiewicz, O. (2019a). *Ambasador RP w Japonii Tadeusz Romer i żydowscy uchodźcy wojenni na Dalekim Wschodzie* (p. 43). Instytut Polski w Wilnie.

Rozdziały w monografiach naukowych:

Barbasiewicz, O. (2021b). Tadeusz Romer - the missing link in the humanity chain : the role of the Polish ambassador in providing aid to Polish Jews in the Far East, 1940-1942 in the context of today's politics of remembrance. In A. Domanski & S. Latek (Eds.), *Tadeusz Romer, 1894-1978: from the crash of empires and Poland's Rebirth to the dawn of Solidarność* (pp. 75–91). Polish Institute of Arts and Sciences in Canada.

Barbasiewicz, O. (2020b). Polish Jews : war refugees in Japan and Shanghai : striving towards normality in abnormal times. In L. Venclauskas (Ed.), *Conventions, quotas, refugees : European Jews in 1938-1945* (pp. 51–70). "Versus" Publishers.

artykuły w czasopismach naukowych:

Barbasiewicz, O., & Pawnik, A. (2019h). Kwestia przepływu środków finansowych dla polskich Żydów, uchodźców wojennych w Szanghaju : działalność polskiego rządu na uchodźstwie. *Studia Nad Totalitaryzmami I Wiekiem XX = Totalitarian and 20th Century Studies*, 3, 146–158.

<https://instytutpileckiego.pl/pl/badania/publikacje/studia-nad-totalitaryzmami-i-wiekiem-xx/studia-nad-totalitaryzmami-i-wiekiem-xx-tom-3>

Barbasiewicz, O., & Abraham, B. (2018f). Remembering the origins : everyday life of Polish Jewish refugees' children in Shanghai under Japanese occupation : the children's fate as depicted in Polish-language newspapers "Echo Szanghajskie" and "Wiadomości" published in East Asia. *Maska*, 4 (40), 115–130.
http://www.maska.psc.uj.edu.pl/documents/40768330/43096068/Maska_40.pdf (Original work published 2019)

 43

7.2. Pełnione funkcje i otrzymane nagrody

Podsumowaniem moich działań naukowych było przyznanie mi dwóch nagród JM Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pierwszą – zespołową III stopnia otrzymałam w 2017 roku, a drugą będąc już pracownikiem Uniwersytetu SWPS. Przyznana została mi wtedy nagroda III stopnia za wybitne osiągnięcia badawcze w roku 2021/22. Był to dla mnie ogromny zaszczyt i satysfakcja z docenienia mojej działalności (pomimo odejścia z Uniwersytetu Jagiellońskiego z końcem lutego 2022 roku), jak również podkreślenie aktywności naukowej na więcej niż jednej uczelni. Najważniejszym momentem docenienia moich działań naukowych po obronie stopnia doktora było otrzymanie w 2018 roku Stypendium dla Wybitnych Młodych Naukowców przyznane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, dzięki któremu mogłam kontynuować swoją działalność naukową. Dodatkowo uzyskałam wymienione w treści tego autoreferatu nagrody Dziekana Wydziału Nauk Humanistycznych Uniwersytetu SWPS.

Od października 2021 roku pełnię funkcję koordynatora ścieżki języka japońskiego na studiach azjatyckich. Od listopada 2022 roku do czerwca 2023 roku pełniłam funkcję kierownika projektu ds. pozyskiwania partnerstw z Azją i studiami azjatyckimi. Od 2023 roku pełnię funkcję prezesa Klubu Byłych Studentów Uczelni Japońskich w Polsce, działającego z inicjatywy Ambasady Japonii.

.....

(podpis wnioskodawcy)